



Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (piata komora)

z 18. júla 2013*

„Odvolanie — Kartely — Trh montáže a údržby výťahov a eskalátorov — Zodpovednosť materskej spoločnosti za porušenie kartelového práva, ktorého sa dopustila jej dcérska spoločnosť — Holdingová spoločnosť — Vnútropodnikový program dodržiavania pravidiel (Compliance-Programme) — Základné práva — Zásady právneho štátu pri stanovovaní uložených pokút — Rozdelenie právomocí a zásady zákonnosti, zákazu retroaktivity, legitímnej dôvery a zodpovednosti za zavinenie — Nariadenie (ES) č. 1/2003 — Článok 23 ods. 2 — Platnosť — Zákonnosť usmernení Komisie z roku 1998“

Vo veci C-501/11 P,

ktorej predmetom je odvolanie podľa článku 56 Štatútu Súdneho dvora Európskej únie, podané 27. septembra 2011,

Schindler Holding Ltd, so sídlom v Hergiswile (Švajčiarsko),

Schindler Management AG, so sídlom v Ebikone (Švajčiarsko),

Schindler SA, so sídlom v Bruseli (Belgicko),

Schindler Sàrl, so sídlom v Luxemburgu (Luxembursko),

Schindler Liften BV, so sídlom v Haagu (Holandsko),

Schindler Deutschland Holding GmbH, so sídlom v Berlíne (Nemecko),

v zastúpení: R. Bechtold a W. Bosch, Rechtsanwälte, J. Schwarze, Prozessbevollmächtigter,

odvolateľky,

ďalší účastníci konania:

Európska komisia, v zastúpení: R. Sauer a C. Hödlmayr, splnomocnení zástupcovia, za právnej pomoci A. Böhlke, Rechtsanwalt, s adresou na doručovanie v Luxemburgu,

žalovaná v prvostupňovom konaní,

Rada Európskej únie, v zastúpení: F. Florindo Gijón a M. Simm, splnomocnení zástupcovia,

vedľajší účastník konania v prvostupňovom konaní,

* Jazyk konania: nemčina.

SÚDNY DVOR (piata komora),

v zložení: predseda piatej komory T. von Danwitz, sudcovia A. Rosas (spravodajca), E. Juhász, D. Šváby a C. Vajda,

generálna advokátka: J. Kokott,

tajomník: A. Impellizzeri, referentka,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní zo 17. januára 2013,

po vypočutí návrhov generálnej advokátky na pojednávaní 18. apríla 2013,

vyhlásil tento

Rozsudok

- 1 Schindler Holding Ltd (ďalej len „Schindler Holding“), Schindler Management AG (ďalej len „Schindler Management“), Schindler SA (ďalej len „Schindler Belgicko“), Schindler Sàrl (ďalej len „Schindler Luxembursko“), Schindler Liften BV (ďalej len „Schindler Holandsko“) a Schindler Deutschland Holding GmbH (ďalej len „Schindler Nemecko“) (ďalej spoločne len „skupina Schindler“) svojím odvolaním navrhujú zrušiť rozsudok Všeobecného súdu Európskej únie z 13. júla 2011, Schindler Holding a i./Komisia (T-138/07, Zb. s. II-4819, ďalej len „napadnutý rozsudok“), ktorým Všeobecný súd zamietol ich návrh na zrušenie rozhodnutia Komisie K(2007) 512 v konečnom znení z 21. februára 2007 o konaní podľa článku [81 ES] (vec COMP/E-1/38.823 – Výtahy a eskalátory) (ďalej len „sporné rozhodnutie“), ktorého zhrnutie je uverejnené v *Úradnom vestníku Európskej únie* (Ú. v. EÚ C 75, 2008, s. 19), alebo subsidiárne na zníženie pokút, ktoré im boli uložené.

Právny rámec

- 2 Článok 23 nariadenia Rady (ES) č. 1/2003 zo 16. decembra 2002 o vykonávaní pravidiel hospodárskej súťaže stanovených v článkoch [81 ES] a [82 ES] (Ú. v. ES L 1, 2003, s. 1; Mim. vyd. 08/002, s. 205), ktorým bol nahradený článok 15 ods. 2 nariadenia Rady č. 17 zo 6. februára 1962, Prvého nariadenia implementujúceho články [81 ES] a [82 ES], (Ú. v. ES 1962, 13, s. 204; Mim. vyd. 08/001, s. 3), stanovuje vo svojich odsekoch 2 až 4:

„2. Komisia môže rozhodnutím uložiť podnikom alebo združeniam podnikov pokuty, keď úmyselne alebo z nedbalosti:

- a) porušujú článok 81 [ES] alebo článok 82 [ES]...

...

Pokuta uložená každému podniku alebo združeniu podnikov nepresiahne 10 % jeho celkového obratu v predchádzajúcom obchodnom roku.

...

3. Pri stanovení čiastky pokuty sa zohľadní závažnosť a doba trvania porušovania.

4. Keď je pokuta uložená združeniu podnikov, berúc do úvahy obrat jeho členov, a združenie nie je solventné, združenie je povinné požadovať od svojich členov príspevkov na krytie čiastky pokuty.

Keď sa tieto príspevky združeniu neuskutočnili v rámci lehoty stanovenej Komisiou, môže Komisia požadovať platbu pokuty priamo od ktoréhokoľvek z podnikov, ktorého zástupcovia boli členmi príslušných rozhodovacích orgánov združenia.

Potom čo Komisia požiadala o platbu podľa druhého pododseku, ak je to potrebné na zabezpečenie celej platby pokuty, Komisia môže požadovať zaplatenie zvyšku od ktoréhokoľvek člena združenia, ktorý pôsobí na trhu, na ktorom porušenie nastalo.

Komisia však nepožaduje platbu podľa druhého pododseku alebo tretieho pododseku od podnikov, ktoré preukázali, že nerealizovali rozhodnutie združenia týkajúce sa porušovania a buď si neboli vedomí jeho existencie, alebo sa od neho aktívne dištancovali predtým, ako Komisia začala vyšetrovanie prípadu.

Finančné ručenie každého podniku z hľadiska platby pokuty nepresiahne 10 % jeho celkového obratu v predchádzajúcom obchodnom roku.“

3 Článok 31 nariadenia č. 1/2003 stanovuje:

„Súdny dvor má neobmedzenú súdnu právomoc na preskúmanie rozhodnutí, v ktorých Komisia stanovila pokutu alebo pravidelné penále. Môže zrušiť, znížiť alebo zvýšiť uloženú pokutu alebo pravidelné penále.“

4 Oznámenie Komisie s názvom „Usmernenia k metóde stanovovania pokút uložených podľa článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 a článku 65 ods. 5 [ESUO]“ (Ú. v. ES C 9, 1998, s. 3; Mim. vyd. 08/001, s. 171, ďalej len „usmernenia z roku 1998“), platné v období prijatia sporného rozhodnutia, v preambule uvádza:

„Zásady... načrtnuté [v usmerneniach z roku 1998] by mali zabezpečiť priehľadnosť a nestrannosť rozhodnutí Komisie, rovnako v očiach podnikov, ako aj v očiach Súdneho dvora, pričom právomoci Komisie stanovovať pokuty v rozmedzí 10 % celkového obratu, ktoré jej prislúchajú na základe relevantnej legislatívy, ostávajú zachované. Tieto právomoci sa však musia riadiť koherentnou a nediskriminačnou politikou, konzistentnou s cieľmi sledovanými penalizáciou porušení pravidiel súťaže.

Nová metóda určovania výšky pokuty sa bude pridržať nasledujúcich pravidiel, ktoré začínajú od základnej čiastky, ktorá sa bude zvyšovať s ohľadom na priťažujúce okolnosti, alebo znižovať s ohľadom na poľahčujúce okolnosti.“

5 Na základe bodu 1 usmernení z roku 1998 táto „základná čiastka bude určená podľa závažnosti a dĺžky trvania porušovania pravidiel, čo sú jediné kritériá uvedené v článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17“.

6 Pokiaľ ide o závažnosť, bod 1 A usmernení z roku 1998 stanovuje, že pri posudzovaní závažnosti porušenia sa musí brať do úvahy jeho povaha, skutočný dosah na trh, ak ho možno merať, a veľkosť relevantného zemepisného trhu. Porušenia sa delia do troch kategórií: mierne porušenia, závažné porušenia a veľmi závažné porušenia.

7 Podľa usmernení z roku 1998 sú veľmi závažnými porušeniami najmä horizontálne obmedzenia, ako sú „cenové kartely“ a kvóty rozdelenia trhov. Predpokladaná základná čiastka pokuty predstavuje „nad 20 miliónov [eur]“.

8 Podľa bodu 2 usmernení z roku 1998 môže byť základná čiastka pokuty zvýšená v prípade priťažujúcich okolností, ako napríklad opakovaného porušenia toho istého typu tým istým podnikom alebo tými istými podnikmi. Podľa bodu 3 uvedených usmernení sa táto základná čiastka pokuty môže znížiť v prípade osobitných poľahčujúcich okolností, akými sú výlučne pasívna úloha určitého podniku alebo

jeho úloha nasledovateľa pri uskutočňovaní porušenia, neuplatňovanie porušujúcich dohôd v praxi alebo účinná spolupráca podniku na konaní, nad rámec oznámenia Komisie o neuložení pokút alebo o ich znížení v prípade kartelov (Ú. v. ES C 207, 1996, s. 4).

- 9 Oznámenie Komisie o oslobodení od pokút a znížení pokút v prípadoch kartelov (Ú. v. ES C 45, 2002, s. 3; Mim. vyd. 08/002, s. 155, ďalej aj „oznámenie o spolupráci z roku 2002“), ktoré je uplatniteľné na skutkové okolnosti v tejto veci, stanovuje podmienky, za ktorých môžu byť podniky spolupracujúce s Komisiou počas jej vyšetrovania týkajúceho sa kartelu oslobodené od uloženia pokuty alebo im môže byť znížená pokuta, ktorú by inak museli zaplatiť.

Okolnosti predchádzajúce sporu a sporné rozhodnutie

- 10 Skupina Schindler je jedným z popredných svetových koncernov dodávajúcich výťahy a eskalátory. Jej materskou spoločnosťou je Schindler Holding so sídlom vo Švajčiarsku. Skupina Schindler vykonáva svoje činnosti prostredníctvom vnútroštátnych dcérskych spoločností. Týmto sú najmä Schindler Belgicko, Schindler Luxembursko, Schindler Holandsko a Schindler Nemecko.
- 11 V lete v roku 2003 boli Komisii poskytnuté informácie o možnej existencii kartelu medzi hlavnými európskymi výrobcami výťahov a eskalátorov, ktorí vykonávajú obchodnú činnosť v Európskej únii, konkrétne medzi spoločnosťami Kone Belgium SA, Kone GmbH, Kone Luxembourg Sàrl, Kone BV Liften en Roltrappen, Kone Oyj, Otis SA, Otis GmbH & Co. OHG, General Technic-Otis Sàrl, General Technic Sàrl, Otis BV, Otis Elevator Company, United Technologies Corporation, skupinou Schindler, ThyssenKrupp Liften Ascenseurs NV, ThyssenKrupp Aufzüge GmbH, ThyssenKrupp Fahrtreppen GmbH, ThyssenKrupp Elevator AG, ThyssenKrupp AG, ThyssenKrupp Ascenseurs Luxembourg Sàrl a ThyssenKrupp Liften BV, na základe čoho Komisia vykonala na začiatku roka 2004 šetrenia v priestoroch týchto spoločností. Tieto spoločnosti podali žiadosti podľa oznámenia o spolupráci z roku 2002. V období od septembra do decembra 2004 Komisia tiež zaslala žiadosti o informácie zaslané spoločnostiam, ktoré sa podieľali na porušení v Belgicku, viacerým zákazníkom v tomto členskom štáte a belgickému združeniu Agoria.
- 12 V spornom rozhodnutí Komisia dospela k záveru, že uvedené spoločnosti, ako aj Mitsubishi Elevator Europe BV sa podieľali na štyroch jednotlivých, komplexných a nepretržitých porušeníach článku 81 ods. 1 ES v štyroch členských štátoch, pričom si rozdelili trhy dohodami alebo zosúladením svojho postupu pri zadávaní zákaziek vo verejných obchodných súťažiach a zmlúv súvisiacich s predajom, montážou, údržbou a modernizáciou výťahov a eskalátorov. Pokiaľ ide o skupinu Schindler, najskorší dátum začiatku porušenia je dátum, kedy došlo k porušeniu v Nemecku, t. j. 1. augusta 1995.
- 13 V článku 2 sporného rozhodnutia bola skupina Schindler odsúdená takto:

„1. Za porušenia v Belgicku uvedené v článku 1 ods. 1 sa ukladajú tieto pokuty:

...

— [skupina] Schindler: Schindler Holding... a [Schindler Belgicko] spoločne a nerozdielne: 69 300 000 [eur];...

...

2. Za porušenia v Nemecku uvedené v článku 1 ods. 2 sa ukladajú tieto pokuty:

...

— [skupina] Schindler: Schindler Holding... a [Schindler Nemecko] spoločne a nerozdielne: 21 458 250 [eur];...

...

3. Za porušenia v Luxembursku uvedené v článku 1 ods. 3 sa ukladajú tieto pokuty:

...

— [skupina] Schindler: Schindler Holding... a [Schindler Luxembursko] spoločne a nerozdielne: 17 820 000 [eur];...

...

4. Za porušenia v Holandsku uvedené v článku 1 ods. 4 sa ukladajú tieto pokuty:

...

— [skupina] Schindler: Schindler Holding... a [Schindler Holandsko] spoločne a nerozdielne: 35 169 750 eur.“

Napadnutý rozsudok

- 14 Žalobou podanou do kancelárie Súdu prvého stupňa 4. mája 2007 žalobcovia navrhovali zrušiť sporné rozhodnutie a subsidiárne znížiť výšku pokút, ktoré im boli uložené.
- 15 Rade Európskej únie bolo dovolené vstúpiť do konania na podporu návrhov Komisie. Podľa vyjadrenia predloženého Všeobecnému súdu, vstúpila do konania v rozsahu, v akom sa týka námietky nezákonnosti článku 23 ods. 2 nariadenia č. 1/2003, ktorú podali žalobkyne.
- 16 Rozhodnutím zo 4. septembra 2007 oznámeným Súdu prvého stupňa 30. júna 2009 Komisia opravila článok 4 sporného rozhodnutia tak, že sa Schindler Management už nepovažuje za jeho adresáta. Všeobecný súd v bodoch 43 a 44 napadnutého rozsudku konštatoval, že žaloba stratila svoj predmet a že konanie sa zastavuje v rozsahu, v akom sa týka tejto spoločnosti.
- 17 Žalobkyne na podporu svojej žaloby predložili trinásť žalobných dôvodov, ktoré Všeobecný súd uviedol v bode 45 napadnutého rozsudku takto:

„... Prvý žalobný dôvod je založený na porušení zásady zákonnosti trestov, keďže článok 23 ods. 2 nariadenia č. 1/2003 priznáva Komisii neobmedzenú diskrečnú právomoc pri výpočte pokút. Druhý žalobný dôvod je založený na porušení zásady zákazu retroaktivity pri uplatňovaní usmernení z roku 1998 a oznámenia o spolupráci z roku 2002. Tretí žalobný dôvod je založený na porušení zásady zákonnosti trestov a na neexistencii právomoci Komisie na prijatie usmernení z roku 1998. Štvrtý žalobný dôvod je založený na nezákonnosti oznámenia o spolupráci z roku 2002 z dôvodu porušenia zásad *nemo tenetur se ipsum accusare, nemo tenetur se ipsum prodere...*, *in dubio pro reo* a zásady proporcionality. Piaty žalobný dôvod je založený na porušení zásady rozdelenia právomocí a požiadaviek konania založeného na dodržiavaní zásad právneho štátu. Šiesty žalobný dôvod je založený na vyvlastňovacej povahe pokút uložených žalobkyniam. Siedmy žalobný dôvod a ôsmy žalobný dôvod sú založené na porušení usmernení z roku 1998 pri stanovení východiskovej sumy pokút a pri posudzovaní poľahčujúcich okolností. Deviaty žalobný dôvod je založený na porušení usmernení z roku 1998 a oznámenia o spolupráci z roku 2002, pokiaľ ide o stanovenie výšky pokút za porušenia v Belgicku, v Nemecku a v Luxembursku. Desiaty žalobný dôvod je založený na neprimeranosti pokút. Jedenásty žalobný dôvod je založený na neexistencii platného oznámenia

[sporného] rozhodnutia spoločnosti Schindler Holding. Dvanásť žalobný dôvod je založený na neexistencii zodpovednosti spoločnosti Schindler Holding. Nakoniec trinásť žalobný dôvod je založený na porušení článku 23 ods. 2 nariadenia č. 1/2003.“

18 Všeobecný súd zmenil v bodoch 47 a 48 napadnutého rozsudku poradie týchto dôvodov takto:

„47 V tejto súvislosti je potrebné konštatovať, že viaceré výhrady žalobkyní sa týkajú zákonnosti [sporného] rozhodnutia ako celku, a preto budú preskúmané ako prvé. Týka sa to výhrady žalobkyní uvedenej v rámci ich piateho žalobného dôvodu, ktorý je v podstate založený na porušení článku 6 ods. 1 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd podpísaného 4. novembra 1950 v Ríme (ďalej len „EDLP“). K výhradám týkajúcim sa zákonnosti [sporného] rozhodnutia ako celku patria tiež výhrady uvedené v rámci jedenásteho a dvanásteho žalobného dôvodu, ktoré sú založené na nezákonnosti [sporného] rozhodnutia v rozsahu, v akom je určené spoločnosti Schindler Holding, z dôvodu neexistencie platného oznámenia a nezákonnosti [sporného] rozhodnutia v rozsahu, v akom zakladá solidárnu zodpovednosť spoločnosti Schindler Holding.

48 Výhrady týkajúce sa zákonnosti článku 2 [sporného] rozhodnutia uvedené v rámci ostatných žalobných dôvodov budú preskúmané ako druhé. V tejto súvislosti Všeobecný súd považuje za vhodné skúmať výhrady žalobkyní v tomto poradí. Najprv bude analyzovaný prvý, druhý, tretí a štvrtý žalobný dôvod, v rámci ktorých žalobkyne vznášajú viaceré námietky nezákonnosti týkajúce sa článku 23 ods. 2 nariadenia č. 1/2003, usmernení z roku 1998 a oznámenia o spolupráci z roku 2002. Všeobecný súd potom preskúma šiesty žalobný dôvod, podľa ktorého má [sporné] rozhodnutie vyvlastňovaciu povahu. Napokon Všeobecný súd preskúma siedmy, ôsmy, deviaty, desiaty a trinásť žalobný dôvod, v rámci ktorých žalobkyne uviedli viaceré výhrady týkajúce sa stanovenia výšky svojich pokút.“

19 Všeobecný súd zamietol tieto žalobné dôvody, ako aj žalobu ako celok.

Návrhy účastníkov konania

20 Odvolateľky v podstate navrhujú, aby Súdny dvor zrušil napadnutý rozsudok, zrušil sporné rozhodnutie, subsidiárne zrušil alebo znížil pokuty, subsidiárne v druhom rade vrátil vec Všeobecnému súdu, a nakoniec zaviazal Komisiu na náhradu trov konania.

21 Komisia navrhuje odvolanie zamietnuť a zaviazat' odvolateľky na náhradu trov konania.

22 Rada navrhuje odvolanie zamietnuť, pokiaľ ide o námietku nezákonnosti týkajúcu sa nariadenia č. 1/2003, a v súvislosti s trovami konania navrhuje, aby Súdny dvor rozhodol primerane.

O odvolaní

23 Odvolateľky na podporu svojich návrhov predkladajú trinásť odvolacích dôvodov.

O prvom odvolacom dôvode založenom na porušení zásady rozdelenia právomocí a požiadaviek konania založeného na dodržiavaní zásad právneho štátu

Argumentácia účastníkov konania

- 24 Odvolateľky svojím prvým odvolacím dôvodom napádajú spôsob, akým sa Všeobecný súd vysporiadal so žalobným dôvodom založeným na porušení článku 6 ESLP, v ktorom tvrdili, že postup Komisie porušuje zásadu rozdelenia právomocí a nerešpektuje zásady právneho štátu, ktoré sa v oblasti trestných konaní uplatňujú v súlade s týmto ustanovením. Napádajú najmä bod 53 napadnutého rozsudku, v ktorom Všeobecný súd rozhodol, že rozhodnutia Komisie ukladajúce pokuty za porušenie práva hospodárskej súťaže nemajú trestnoprávnu povahu. Domnievajú sa, že argumentácia Všeobecného súdu nezohľadňuje výšku uložených pokút, ako ani to, že do platnosti vstúpila Lisabonská zmluva, ktorou sa výrazne zmenila situácia.
- 25 Odvolateľky pripomínajú kritériá stanovené v rozsudku Európskeho súdu pre ľudské práva z 8. júna 1976, Engel a iní v. Holandsko (séria A 22, § 80 a nasl.) a tvrdia, že Všeobecný súd dospel k nesprávnemu záveru, že rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 23. novembra 2006, Jussila v. Fínsko (*Zbierka rozsudkov a rozhodnutí 2006-XIV*, § 31) bol uplatniteľný na konania podľa kartelového práva, pričom tento rozsudok stanovuje, že pre niektoré kategórie porušení nepatriace do tvrdého jadra trestného práva nie je na úplné preskúmanie zákonnosti rozhodnutia nevyhnutné, aby rozhodnutie prijal súd. Podľa odvolateľiek patria také konania do „tvrdého jadra trestného práva“ v zmysle uvedeného rozsudku. V tejto súvislosti citujú rozsudok Všeobecného súdu z 15. decembra 2010, E.ON Energie/Komisia (T-141/08, Zb. s. II-5761), a bod 160 napadnutého rozsudku.
- 26 Odvolateľky navyše tvrdia, že judikatúra citovaná Všeobecným súdom, najmä rozsudky z 29. októbra 1980, van Landewyck a i./Komisia (209/78 až 215/78 a 218/78, Zb. s. 3125, bod 81), ako aj zo 7. júna 1983, Musique Diffusion française a i./Komisia (100/80 až 103/80, Zb. s. 1825, bod 7), podľa ktorých nemožno Komisiu považovať za súd v zmysle článku 6 EDLP, sú v dôsledku nadobudnutia platnosti Lisabonskej zmluvy a priamej uplatniteľnosti EDLP obsolentné. Podľa odvolateľiek by sankcia musela byť uložená súdom, a nie správnym orgánom, akým je Komisia. V tejto súvislosti tvrdia, že z dôvodu výšky sankcií nemožno v tejto veci uplatniť judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva vyplývajúcu z jeho rozsudkov z 21. februára 1984, Öztürk v. Nemecko (séria A č. 73) a z 24. februára 1994, Bendenoun v. Francúzsko (séria A č. 284), podľa ktorej najmä v prípade veľkého počtu porušení, ktoré podľa odvolateľiek tvoria „masovú delikvenciu“, alebo porušení nezávažnej povahy, ktoré treba stíhať, môže sankciu uložiť správny orgán, ak sa dá zabezpečiť úplné súdne preskúmanie.
- 27 Komisia a Rada tvrdia, že preskúmanie rozhodnutí Komisie, ktoré vykonávajú súdy Únie, zaručuje splnenie požiadaviek spravodlivého procesu v zmysle článku 6 ods. 1 EDLP a článku 47 Charty základných práv Európskej únie (ďalej len „Charta“).
- 28 Odvolateľky vo svojej replike uviedli, že zásady stanovené v rozsudku Európskeho súdu pre ľudské práva z 27. septembra 2011, A. Menarini Diagnostics v. Taliansko (sťažnosť č. 43509/08), citovaného Komisiou v jej vyjadrení k odvolaniu, nemožno uplatniť v tejto veci, pretože na rozdiel od talianskeho orgánu hospodárskej súťaže, ktorého sa uvedený rozsudok týkal, Komisia nie je nezávislým správnym orgánom. Navyše Všeobecný súd ani nevykonal úplné preskúmanie skutkových okolností, ktoré sa podľa článku 6 EDLP vyžaduje.
- 29 Komisia vo svojej duplike uvádza, že Všeobecný súd nie je povinný preskúmať *ex offico* skutkové okolnosti a že je úlohou žalobcov vzniesť žalobné dôvody a predložiť dôkazy (rozsudok Súdneho dvora z 8. decembra 2011, Chalkor/Komisia, C-386/10 P, Zb. s. I-13085, bod 62, ako aj rozsudok ESLP A. Menarini Diagnostics v. Taliansko, už citovaný, § 63).

Posúdenie Súdny dvorom

- 30 Treba konštatovať, že prvý odvolací dôvod vychádza z nesprávneho predpokladu, že nadobudnutie platnosti Lisabonskej zmluvy zmenilo právne predpisy uplatniteľné v prejednávanej veci takým spôsobom, že sporné rozhodnutie bolo v rozpore s článkom 6 EDĽP, pretože ho prijala Komisia a nie súd.
- 31 Sporné rozhodnutie bolo prijaté 21. februára 2007, teda pred prijatím Lisabonskej zmluvy 13. decembra 2007, ako aj *a fortiori* pred nadobudnutím platnosti tejto zmluvy 1. decembra 2009. Z ustálenej judikatúry pritom vyplýva, že v rámci žaloby o neplatnosť sa zákonnosť napadnutého aktu musí posudzovať podľa skutkových a právnych okolností existujúcich v čase prijatia (pozri rozsudky zo 7. februára 1979, Francúzsko/Komisia, 15/76 a 16/76, Zb. s. 321, bod 7; zo 17. mája 2001, IECC/Komisia, C-449/98 P, Zb. s. I-3875, bod 87, ako aj z 28. júla 2011, Agrana Zucker, C-309/10, Zb. s. I-7333, bod 31).
- 32 Navyše, hoci – ako potvrdzuje článok 6 ods. 3 ZEÚ – základné práva zaručené EDĽP sú ako všeobecné zásady súčasťou práva Únie a hoci článok 52 ods. 3 Charty vyžaduje, aby práva obsiahnuté v Charte, ktoré zodpovedajú právam zaručeným EDĽP, mali rovnaký zmysel a rozsah, ako majú práva priznané uvedeným dohovorom, tento dohovor nepredstavuje, kým k nemu Únia nepristúpila, právny nástroj formálne začlenený do právneho poriadku Únie (pozri rozsudky z 24. apríla 2012, Kamberaj, C-571/10, bod 62, a z 26. februára 2013, Åkerberg Fransson, C-617/10, bod 44).
- 33 V každom prípade na rozdiel od tvrdenia odvolateľiek skutočnosť, že rozhodnutia ukladajúce pokuty v oblasti hospodárskej súťaže sú prijímané Komisiou, nie je sama osebe v rozpore s článkom 6 EDĽP, ako ho vykladá Európsky súd pre ľudské práva. V tejto súvislosti treba uviesť, že vo svojom už citovanom rozsudku *A. Menarini Diagnostics v. Taliansko* týkajúcom sa sankcie, ktorú uložil taliansky orgán ochrany hospodárskej súťaže z dôvodu podobných protisúťažných praktík ako praktík vytýkaných odvolateľkám, Európsky súd pre ľudské práva rozhodol, že vzhľadom na výšku uloženej pokuty patrila sankcia z dôvodu jej prísnosti do oblasti trestného práva.
- 34 V bode 58 uvedeného rozsudku však pripomenul, že zverenie úlohy stíhať a sankcionovať porušenia pravidiel hospodárskej súťaže správnym orgánom nie je nezlučiteľné s EDĽP, ak dotknutá osoba môže napadnúť akékoľvek rozhodnutie, ktoré bolo proti nej prijaté, na súde poskytujúcom záruky stanovené v článku 6 EDĽP.
- 35 Európsky súd pre ľudské práva v bode 59 svojho už citovaného rozsudku *A. Menarini Diagnostics v. Taliansko* spresnil, že dodržiavanie článku 6 EDĽP nevyklučuje, aby v konaní správnej povahy bol „trest“ najskôr uložený správnym orgánom. Predpokladá však, že rozhodnutie správneho orgánu, ktoré samo osebe nespĺňa podmienky stanovené v článku 6 ods. 1 EDĽP, bude následne preskúmané súdnym orgánom s neobmedzenou právomocou. Medzi charakteristickými črtami, ktorými sa vyznačuje taký orgán, je aj možnosť zmeniť akúkoľvek časť rozhodnutia vydaného orgánom nižšieho stupňa tak zo skutkového, ako aj z právneho hľadiska. Súdny orgán musí mať najmä právomoc rozhodovať o všetkých skutkových a právnych otázkach, ktoré sú relevantné v spore, o ktorom rozhoduje.
- 36 Pri rozhodovaní o zásade účinnej súdnej ochrany, čo je všeobecná zásada práva Únie vyjadrená v súčasnosti v článku 47 Charty a zodpovedajúca v práve Únie článku 6 ods. 1 EDĽP, Súdny dvor rozhodol, že okrem preskúmania zákonnosti podľa Zmluvy o FEÚ má súd Únie aj neobmedzenú súdnu právomoc, ktorú mu priznáva článok 31 nariadenia č. 1/2003 v súlade s článkom 261 ZFEÚ a ktorá ho oprávňuje nahradiť posúdenie Komisie svojím posúdením a v dôsledku toho zrušiť, znížiť alebo zvýšiť uloženú pokutu alebo penále (rozsudok *Chalkor/Komisia*, už citovaný, bod 63).
- 37 Pokiaľ ide o preskúmanie zákonnosti, Súdny dvor pripomenul, že súd Únie musí túto právomoc vykonať na základe skutočností, ktoré predložil žalobca na podporu svojich žalobných dôvodov, a nemôže sa v snahe vyhnúť sa vykonaniu podrobného vecného a právneho preskúmania opierať

o mieru voľnej úvahy Komisie, a to ani pokiaľ ide o výber zohľadnených dôkazov pri uplatňovaní kritérií uvedených v usmerneniach z roku 1998, ani pokiaľ ide o hodnotenie týchto dôkazov (rozsudok Chalkor/Komisia, už citovaný, bod 62).

- 38 Preskúmanie upravené Zmluvami teda predpokladá, že súd Únie uskutoční tak právne, ako aj vecné preskúmanie a že má právomoc posúdiť dôkazy, zrušiť napadnuté rozhodnutie a zmeniť výšku pokút, na základe čoho Súdny dvor rozhodol, že sa nezdá, že preskúmanie zákonnosti podľa článku 263 ZFEÚ, doplnené neobmedzenou súdnou právomocou, pokiaľ ide o sumu pokuty podľa článku 31 nariadenia č. 1/2003, by bolo v rozpore s požiadavkami zásady účinnej súdnej ochrany, ktorá je v súčasnosti zakotvená v článku 47 Charty (rozsudok Chalkor/Komisia, už citovaný, bod 67).
- 39 Z týchto skutočností vyplýva, že prvý odvolací dôvod nie je dôvodný.

O druhom odvolacom dôvode založenom na porušení zásady priamosti dokazovania

Argumentácia účastníkov konania

- 40 Odvolateľky vo svojom druhom odvolacom dôvode odkazujú na štvrtý žalobný dôvod predložený na podporu ich žaloby na prvom stupni. Tvrdia, že „priamosť“ dokazovania vyžaduje, aby si Všeobecný súd mohol sám priamo spraviť obraz o situácii na základe výpovedí svedkov alebo iných dôkazov. Svedkovia musia byť súdom vypočutí na verejnom pojednávaní pod prísahou a obvinené spoločnosti musia mať možnosť klásť im otázky.
- 41 Vyšetrovanie Komisie týkajúce sa skutkovej stránky a preskúmanie Všeobecným súdom nespĺňa tieto požiadavky, pretože k svojim záverom často dospejú na základe písomného opisu skutkových okolností predloženého podnikmi spolupracujúcimi s Komisiou. V rámci vyhlásení poskytnutých v súlade s oznámením o spolupráci z roku 2002 však existuje vážne riziko, že spolupracujúce podniky tieto skutkové okolnosti skreslia alebo zveličia.
- 42 Komisia tvrdí, že druhý odvolací dôvod je neprípustný.

Posúdenie Súdnym dvorom

- 43 Ako vyplýva z článku 256 ZFEÚ, článku 58 prvého odseku Štatútu Súdneho dvora Európskej únie a článku 112 ods. 1 písm. c) Rokovacieho poriadku Súdneho dvora v znení uplatniteľnom v čase podania tohto odvolania odvolanie musí presným spôsobom uvádzať napádané časti rozsudku, ktorého zrušenie sa navrhuje, ako aj právne dôvody, o ktoré sa tento návrh osobitne opiera (pozri najmä rozsudky zo 4. júla 2000, Bergaderm a Goupil/Komisia, C-352/98 P, Zb. s. I-5291, bod 34, ako aj z 8. januára 2002, Francúzsko/Monsanto a Komisia, C-248/99 P, Zb. s. I-1, bod 68).
- 44 Ako to zdôraznila Komisia vo svojom vyjadrení k odvolaniu, druhý odvolací dôvod je formulovaný abstraktne a neuvádza napádané body napadnutého rozsudku. Jediný identifikačný prvok je odkaz na štvrtý žalobný dôvod v prvostupňovom konaní, ktorý sa zakladal na nezákonnosti oznámenia o spolupráci z roku 2002 z dôvodu porušenia zásad *nemo tenetur se ipsum accusare*, *nemo tenetur se ipsum prodere*, *in dubio pro reo* a zásady proporcionality. Nezdá sa však, že by tento žalobný dôvod mal súvislosť s druhým odvolacím dôvodom.
- 45 Z toho vyplýva, že druhý odvolací dôvod je príliš nejasný na to, aby bolo možné sa k nemu vyjadriť, a treba ho teda vyhlásiť za neprípustný.

- 46 V každom prípade, čo sa týka namietania odvolateľkami toho, že pred Všeobecným súdom neboli vypočutí svedkovia, stačí pripomenúť, že v rámci žaloby podanej proti rozhodnutiu Komisie v oblasti hospodárskej súťaže, prináleží v zásade žalobcovi, aby uviedol žalobné dôvody proti spornému rozhodnutiu a predložil dôkazy na podporu týchto dôvodov (pozri rozsudok Chalkor/Komisia, už citovaný, bod 64). Ako uviedla generálna advokátka v bode 48 svojich návrhov, odvolateľky nespochybnili skutkový stav uvedený v oznámení o výhradách, ani Všeobecnému súdu nepodali návrh na vypočutie svedkov.
- 47 Druhý odvolací dôvod je preto neprípustný.

O treťom odvolacom dôvode založenom na neplatnosti článku 23 nariadenia č. 1/2003 z dôvodu porušenia zásady zákonnosti

Argumentácia účastníkov konania

- 48 Odvolateľky vo svojom treťom odvolacom dôvode pripomínajú prvý žalobný dôvod predložený na podporu žaloby na prvom stupni, ktorý sa zakladal na nezlučiteľnosti článku 23 ods. 2 nariadenia č. 1/2003 so zásadou právneho štátu a exaktnosti uplatniteľného predpisu (*nulla poena sine lege certa*), ktoré vyplývajú z článku 7 EDLP a článku 49 Charty.
- 49 Tvrdia, že len samému normotvorcovi prináleží stanoviť kľúčové prvky oblastí, ktoré majú byť upravené. Od prijatia Lisabonskej zmluvy je táto zásada výslovne uvedená v článku 290 ods. 1 druhom pododseku poslednej vete ZFEÚ, podľa ktorej „základné otázky určitej oblasti sú vyhradené legislatívnemu aktu, a preto nemôžu byť predmetom delegovania právomoci“.
- 50 Odvolateľky tvrdia, že porušenie zásady zákonnosti vyplýva z neurčitej povahy pojmu „podnik“ použitého v článku 23 nariadenia č. 1/2003. Komisia a sudy Únie do veľkej miery chápu rozsah tohto pojmu cez koncept hospodárskeho subjektu úplne nezávislého od pojmu právnická osoba, ktorým sa nepochybne inšpiroval normotvorca Únie. Podľa odvolateľiek použitie pojmu „podnik“ zasahuje do práv materskej spoločnosti, ktorá je solidárne zodpovedná bez toho, aby to bolo akokoľvek skutočne a detailne formálne zakotvené v právnom predpise.
- 51 Porušenie zásady zákonnosti vyplývalo aj z neistej povahy sankcií, ktoré sa uložia v prípade porušenia pravidiel hospodárskej súťaže. Podľa odvolateľiek závažnosť a dĺžka trvania porušenia nepredstavujú dostatočne presné kritériá. Usmernenia z roku 1998 a oznámenie o spolupráci z roku 2002 to nemôžu napraviť, pretože nie sú záväzné, čo Súdny dvor konštatoval v rozsudku zo 14. júna 2011, Pfeiderer (C-360/09, Zb. s. I-5161, bod 23). Pokiaľ ide o hraničnú hodnotu 10 % obratu stanovenú v článku 23 nariadenia č. 1/2003 ako hornú hranicu pokuty, táto hodnota sa podľa odvolateľiek mení a závisí najmä od rozhodovacej praxe Komisie a spoločností, ktorým sa porušenie prisudzuje, a nie je spojená s konaním, ale s podnikom a nepredstavuje „vyčísliteľnú absolútnu hornú hranicu“, ako to nesprávne uviedol Všeobecný súd v bode 102 napadnutého rozsudku. Napokon ani neobmedzená súdna právomoc nemôže nahradiť nepresnosť v právnom predpise a to bez ohľadu na to, že táto právomoc existuje len teoreticky a že Všeobecný súd ju väčšinou neuplatňuje.
- 52 Komisia a Rada tvrdia, že článok 290 ZFEÚ nie je relevantný na posúdenie zákonnosti článku 23 nariadenia č. 1/2003. Pokiaľ ide o nedostatočnú presnosť pojmu „podnik“ použitého v článku 23 tohto nariadenia, Rada tvrdí, že ide o nový dôvod, a preto je neprípustný. Okrem toho Komisia a Rada poznamenávajú, že uvedený pojem „podnik“ bol už spresnený v judikatúre súdov Únie, a to v súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva. Podľa nich treba aj tvrdenie založené na údajne neistej povahe sankcie zamietnuť so zreteľom na judikatúru týkajúcu sa článku 15 nariadenia č. 17 a článku 23 nariadenia č. 1/2003.

Posúdenie Súdny dvorom

- 53 Odvolateľky sa svojím tretím odvolacím dôvodom zameriavajú na postoj, ktorý zaujal Všeobecný súd k ich prvému žalobnému dôvodu predloženému v prvostupňovom konaní, avšak nespresnili, ktoré body napadnutého rozsudku napádajú. Keďže týmto žalobným dôvodom sa zaoberal Všeobecný súd v bodoch 93 až 116 napadnutého rozsudku, treba odkázať na túto časť daného rozsudku.
- 54 Z preskúmania napadnutého rozsudku, ako aj zo žaloby v prvostupňovom konaní vyplýva, že ako uviedla generálna advokátka v bode 139 svojich návrhov, tvrdenie založené na neurčitej povahe pojmu „podnik“ s ohľadom na zásadu zákonnosti nebolo žalobkyňami pred Všeobecným súdom predložené, a ani ho daný súd nepreskúmal.
- 55 Z toho vyplýva, že uvedené tvrdenie treba vyhlásiť za neprípustné, pretože v rámci odvolania je právomoc Súdneho dvora v zásade obmedzená na posúdenie právnych riešení žalobných dôvodov prejednávaných pred súdmi rozhodujúcimi v prvom stupni (rozsudok z 13. marca 2012, Melli Bank/Rada, C-380/09 P, bod 92).
- 56 Čo sa týka tvrdenia založeného na neurčitej povahe výšky pokút s ohľadom na zásadu zákonnosti, treba pripomenúť, že ako už bolo uvedené v bode 31 tohto rozsudku, ustanovenia Lisabonskej zmluvy nie sú relevantné pri posudzovaní žalobného dôvodu týkajúceho sa rozhodnutia v oblasti hospodárskej súťaže prijatého pred samotným podpísaním tejto Zmluvy. Z toho vyplýva, že tvrdenie založené na porušení článku 290 ZFEÚ je neúčinné.
- 57 V bode 96 napadnutého rozsudku Všeobecný súd nevychádzal z nesprávneho právneho posúdenia, keď pripomenul, že podľa zásady zákonnosti sa vyžaduje, že zákon musí jasne vymedzovať porušenia a tresty za ne (rozsudok zo 17. júna 2010, Lafarge/Komisia, C-413/08 P, Zb. s. I-5361, bod 94). V bode 99 uvedeného rozsudku tiež nevychádzal z nesprávneho právneho posúdenia, keď pripomenul kritériá posúdenia jasnosti zákona podľa judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva, t. j. že sa jasnosť zákona posudzuje nielen vzhľadom na znenie príslušného ustanovenia, ale aj na spresnenia vyplývajúce z ustálenej a uverejnenej judikatúry (pozri v tomto zmysle rozsudok ESĽP z 27. septembra 1995, G. v. Francúzsko, séria A č. 325-B, § 25), a že skutočnosť, že zákon priznáva diskrečnú právomoc, sama osebe neodporuje požiadavke predvídateľnosti pod podmienkou, že rozsah a podmienky výkonu takej právomoci sú vymedzené so zreteľom na sledovaný legitímny cieľ dostatočne jasne, aby jednotlivci poskytovali primeranú ochranu proti svojvôli (rozsudok ESĽP z 25. februára 1992, Margareta a Roger Andersson v. Švédsko, séria A č. 226, § 75).
- 58 Podľa judikatúry Súdneho dvora hoci článok 23 ods. 2 nariadenia č. 1/2003 ponecháva Komisii širokú mieru voľnej úvahy, obmedzuje jej výkon zavedením objektívnych kritérií, ktoré Komisia musí dodržiavať. Pokuta, ktorá môže byť spoločnosti uložená, tak má vyčísliteľnú a absolútnu hornú hranicu, takže maximálna výška pokuty, ktorú možno danému podniku uložiť, je vopred určiteľná. Ďalej výkon uvedenej právomoci voľnej úvahy je obmedzený aj pravidlami, ktoré si Komisia sama vytýčila v oznámení o spolupráci z roku 2002 a v usmerneniach z roku 1998. Okrem toho správna prax Komisie, ktorá je známa a prístupná, môže byť v celej miere preskúmaná súdmi Únie, ktorých ustálená judikatúra umožnila spresnenie pojmov, ktoré sa môžu nachádzať v danom článku 23 ods. 2. Obozretný hospodársky subjekt tak môže za prípadnej pomoci právneho poradcu s dostatočnou presnosťou predvídať metódu stanovenia a približnú výšku pokút, ktoré mu hrozia za dané správanie, pričom skutočnosť, že tento subjekt nemôže vopred poznať presnú výšku pokút, ktoré Komisia v jednotlivých prípadoch uloží, nemôže predstavovať porušenie zásady zákonnosti trestov (pozri v tomto zmysle aj rozsudok z 22. mája 2008, Evonik Degussa/Komisia, C-266/06 P, body 50 až 55).
- 59 Vzhľadom na tieto skutočnosti treba konštatovať, že Všeobecný súd nevychádzal z nesprávneho právneho posúdenia, keď preskúmal mieru voľnej úvahy Komisie najmä so zreteľom na objektívne kritériá, všeobecné zásady práva a usmernenia z roku 1998, ktoré Komisia musí dodržiavať,

a v bode 116 napadnutého rozsudku dospel k záveru, že námietku nezákonnosti podanú proti článku 23 ods. 2 nariadenia č. 1/2003, ktorá sa zakladá na porušení zásady zákonnosti trestov, treba zamietnuť.

60 Z toho vyplýva, že tretí odvolací dôvod je sčasti neprípustný a sčasti nedôvodný.

O štvrtom odvolacom dôvode založenom na neplatnosti usmernení z roku 1998 z dôvodu nedostatku právomoci na strane Komisie ako legislatívneho orgánu

Argumentácia účastníkov konania

61 Odvolateľky svojím štvrtým odvolacím dôvodom napádajú posúdenie Všeobecného súdu, podľa ktorého usmernenia z roku 1998 „len prispel[i] k presnejšiemu vymedzeniu uplatnenia výkonu diskrečnej právomoci Komisie“. Tvrdia, že tieto usmernenia, ktoré sú v praxi rozhodujúce pre stanovenie pokút, mali byť prijaté Radou konajúcou ako normotvorca. V tejto súvislosti odkazujú na článok 290 ods. 1 ZFEÚ týkajúci sa delegovania právomoci na Komisiu legislatívnym aktom.

62 Odvolateľky napádajú aj bod 136 napadnutého rozsudku a predovšetkým tvrdenie Všeobecného súdu, podľa ktorého je vzhľadom na odstrašujúci cieľ pokút správne, že metóda ich výpočtu a ich rádová výška sú ponechané na posúdení Komisie. Týmto vyjadrením Všeobecný súd obetoval to, že sankcia má byť v súlade so zásadami právneho štátu, na úkor cieľov, ktorými je potlačovať a odstrašovať.

63 Komisia tvrdí, že usmernenia z roku 1998 nepredstavujú právny základ uložených pokút, ale len spresňujú spôsob, akým Komisia vykonáva článok 23 ods. 2 nariadenia č. 1/2003, a zabezpečujú jednotnú správnu prax. Ide teda len o správne pokyny Komisie, ktoré v zásade nie sú záväzné pre súdy Únie (rozsudok Chalkor/Komisia, už citovaný, bod 62). Všeobecný súd to aj uviedol v bode 133 napadnutého rozsudku.

64 Usmernenia z roku 1998 nepredstavujú predpis prijatý na základe delegovanej právomoci. V každom prípade článok 290 ods. 1 ZFEÚ – prijatý až po prijatí sporného rozhodnutia – neupravuje otázku, kedy si akt vyžaduje delegovanú právomoc, ale len spôsob, akým k delegovaniu právomoci v konkrétnej oblasti dochádza, ktorá nie je v prejednávanej veci relevantná. Navyše právna úprava uvedená v článku 23 ods. 2 nariadenia č. 1/2003 neporušuje zásadu presnosti a táto výhrada je ešte menej dôvodná, pokiaľ ide o nedostatok presnosti usmernení z roku 1998.

Posúdenie Súdny dvorom

65 Opäť treba pripomenúť, že ako už bolo uvedené v bode 31 tohto rozsudku, ustanovenia Lisabonskej zmluvy nie sú relevantné pri posudzovaní žalobného dôvodu týkajúceho sa rozhodnutia v oblasti hospodárskej súťaže prijatého pred samotným podpísaním tejto Zmluvy.

66 V každom prípade usmernenia z roku 1998 nie sú legislatívou ani legislatívou prijatou na základe delegovanej právomoci v zmysle článku 290 ods. 1 ZFEÚ a nepredstavujú ani právny základ pre ukladanie pokút v oblasti hospodárskej súťaže, ktoré sa ukladajú len na základe článku 23 nariadenia č. 1/2003.

67 Usmernenia z roku 1998 predstavujú orientačné pravidlo správania, ktorého sa treba v praxi pridržať a od ktorého sa správny orgán nemôže v jednotlivom prípade odkloniť bez uvedenia dôvodov, ktoré sú v súlade so zásadou rovnosti zaobchádzania (rozsudok z 18. mája 2006, Archer Daniels Midland a Archer Daniels Midland Ingredients/Komisia, C-397/03 P, Zb. s. I-4429, bod 91), a obmedzujú sa na opis metódy preskúmania porušenia uplatňovanej Komisiou a kritérií, ktoré si Komisia stanovila, aby ich zohľadňovala pri určovaní výšky pokuty (pozri rozsudok Chalkor/Komisia, už citovaný, bod 60).

- 68 Nijaké ustanovenie Zmlúv pritom inštitúcii nebráni prijať takéto orientačné pravidlá postupu.
- 69 Z toho vyplýva, že Komisia bola oprávnená prijať usmernenia z roku 1998, ako aj to, že štvrtý odvolací dôvod nie je dôvodný.

O piatom odvolacom dôvode založenom na porušení zásad zákazu retroaktivity a ochrany legitímnej dôvery

Argumentácia účastníkov konania

- 70 Odvolateľky svojím piatym odvolacím dôvodom napádajú body 117 až 130 napadnutého rozsudku. Tvrdia, že aj keby usmernenia z roku 1998 boli platné, nemôžu sa uplatniť z dôvodu porušenia zásady zákazu retroaktivity.
- 71 Judikatúra citovaná Všeobecným súdom v bode 125 napadnutého rozsudku, podľa ktorej Komisiu nemožno zbaviť možnosti zvýšiť úroveň pokút, ak je to potrebné na zabezpečenie účinného uplatňovania pravidiel hospodárskej súťaže, ako aj judikatúra citovaná v bode 126 uvedeného rozsudku, podľa ktorej podniky nemôžu nadobudnúť legitímnu dôveru v skutočnosť, že Komisia neprekročí úroveň pokút používanú v minulosti, ani v metódu ich stanovenia, sú podľa odvolateľiek v rozpore s článkom 7 ods. 1 EDLP, ktorý zakazuje sprísňovanie sankcií so spätnou účinnosťou, ktoré nie je dostatočne predvídateľné.
- 72 Podľa odvolateľiek dospel Všeobecný súd k nesprávnemu záveru, že podstatné obmedzenie diskrečnej právomoci predstavuje tá skutočnosť, že sankcia nemôže presiahnuť 10 % obratu. Okrem toho Všeobecný súd nemal na jednej strane uviesť, že usmernenia z roku 1998 zvýšili predvídateľnosť sankcie, a na druhej strane povoliť Komisii zmeniť ich so spätnou účinnosťou v neprospech dotknutých podnikov.
- 73 Odvolateľky napokon tvrdia, že keďže usmernenia z roku 1998 nepredstavujú „zákon“ v zmysle článku 7 ods. 1 EDLP, zákaz retroaktivity sa musí uplatniť *a fortiori* na správnu prax Komisie.
- 74 Komisia tvrdí, že Všeobecný súd rozhodol v súlade s judikatúrou Súdneho dvora (rozsudok z 28. júna 2005, Dansk Rørindustri a i./Komisia, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P až C-208/02 P a C-213/02 P, Zb. s. I-5425, bod 231), keď v bodoch 123 a 125 napadnutého rozsudku rozhodol, že nedošlo k porušeniu zásad zákazu retroaktivity a ochrany legitímnej dôvery.

Posúdenie Súdnyim dvorom

- 75 Ako uviedla generálna advokátka v bodoch 169 a 170 svojich návrhov, Všeobecný súd nevychádzal z nesprávneho právneho posúdenia, keď v bodoch 118 až 129 napadnutého rozsudku pripomenul a uplatnil ustálenú judikatúru súdov Únie, podľa ktorej ani usmernenia z roku 1998, ani prax Komisie neporušujú, pokiaľ ide o úroveň pokút ukladaných v oblasti hospodárskej súťaže, zásadu zákazu retroaktivity alebo zásadu ochrany legitímnej dôvery (pozri rozsudky Dansk Rørindustri a i./Komisia, už citovaný, body 217, 218 a 227 až 231; Archer Daniels Midland a Archer Daniels Midland Ingredients/Komisia, už citovaný, bod 25, ako aj z 8. februára 2007, Groupe Danone/Komisia, C-3/06 P, Zb. s. I-1331, body 87 až 92).
- 76 Z toho vyplýva, že piaty odvolací dôvod nie je dôvodný.

O šiestom odvolacom dôvode založenom na porušení zásady prezumpcie neviny

Argumentácia účastníkov konania

- 77 Odvolateľky vo svojom šiestom odvolacom dôvode odkazujú na dvanásty žalobný dôvod predložený na prvom stupni. Tvrdia, že Komisia nedodržiava základné zásady v oblasti pripisovania zodpovednosti za porušenie a domnieva sa, že zodpovednosť spoločnosti vzniká v momente, keď sa ktorýkoľvek spolupracovník niektorej z jej dcérskych spoločností správa pri výkone svojho zamestnania v rozpore s kartelovým právom.
- 78 Takýto postup je v rozpore s článkom 23 ods. 2 nariadenia č. 1/2003, ktorý predpokladá, že spoločnosť konala „úmyselne alebo z nebanlivosti“, ako aj so zásadou prezumpcie neviny stanovenej v článku 48 ods. 1 Charty a článku 6 ods. 2 EDLP.
- 79 Podľa odvolateľiek je nevyhnutné ustanovenie normatívnej povahy, aby sa dali stanoviť kritériá, za akých možno právnickej osobe pripísať zodpovednosť za konanie jej zákonných zástupcov alebo iných spolupracovníkov. V jednotlivých prípadoch si môže pripísanie zodpovednosti za porušenia vyžadovať porušenie povinnosti dozoru. Všeobecný súd pritom v bode 88 napadnutého rozsudku konštatoval, že Schindler Holding spravila všetko, čo bolo v jej silách, aby zabránila takému konaniu svojich dcérskych spoločností, ktoré by bolo v rozpore s článkom 81 ES.
- 80 Komisia tvrdí, že odvolateľky uvádzajú odvolací dôvod, ktorý nepredložili v žalobe podanej pred Všeobecným súdom a ktorý preto treba vyhlásiť za neprípustný. V každom prípade argumentácia vychádza z nesprávneho predpokladu, že vo vzťahu k materskej spoločnosti nebolo zistené nijaké porušenie.

Posúdenie Súdny dvorom

- 81 Treba uviesť, že odvolateľky odkazujú na dvanásty žalobný dôvod predložený na prvom stupni, avšak bez toho, aby spresnili body napadnutého rozsudku, ktoré napádajú, hoci z ustálenej judikatúry pripomenutej v bode 43 tohto rozsudku vyplýva, že odvolanie musí presným spôsobom uvádzať napádané časti rozsudku, ktorého zrušenie sa navrhuje, ako aj právne dôvody, o ktoré sa tento návrh osobitne opiera.
- 82 V každom prípade, ak sa zohľadní poradie, v akom Všeobecný súd preskúmal žalobné dôvody, ako toto poradie uviedol v bodoch 47 a 48 napadnutého rozsudku, možno dospieť k záveru, že časť rozsudku, ktorú napáda šiesty odvolací dôvod, tvoria jeho body 63 až 92, v ktorých daný súd preskúmal žalobný dôvod založený na protiprávnosti sporného rozhodnutia v tom, že bola stanovená solidárna zodpovednosť spoločnosti Schindler Holding. V týchto bodoch však nie je upravená otázka pripísateľnosti zodpovednosti za konanie zákonných zástupcov alebo spolupracovníkov právnickej osobe, ale pripísanie zodpovednosti materskej spoločnosti zodpovednosti za konanie jej dcérskych spoločností.
- 83 Ak sa odvolateľky usilujú spochybníť pripísateľnosť správania zákonných zástupcov alebo spolupracovníkov právnickej osobe, ide o nový žalobný dôvod, ktorý je v rámci odvolania neprípustný. Ako totiž vyplýva z judikatúry pripomenutej v bode 55 tohto rozsudku, v rámci odvolania je právomoc Súdneho dvora v zásade obmedzená na posúdenie právnych riešení žalobných dôvodov prejednaných pred súdmi rozhodujúcimi v prvom stupni.
- 84 Z týchto skutočností vyplýva, že šiesty odvolací dôvod z právneho hľadiska dostatočne nespresňuje napádané body napadnutého rozsudku, je príliš nejasný na to, aby sa naň dalo odpovedať, a v každom prípade je novým dôvodom. V dôsledku toho je neprípustný.

O siedmym odvolacom dôvode založenom na nesprávnom právnom posúdení pri pripísaní solidárnej zodpovednosti spoločnosti Schindler Holding

Argumentácia účastníkov konania

- 85 Odvolateľky svojím siedmym odvolacím dôvodom napádajú body 63 až 92 napadnutého rozsudku, v ktorých Všeobecný súd zamietol dvanásť žalobný dôvod predložený na prvom stupni, v ktorom odvolateľky tvrdili, že podmienky solidárnej zodpovednosti spoločnosti Schindler Holding za porušenia, ktorých sa dopustili jej dcérske spoločnosti, neboli splnené.
- 86 Tvrdia, že judikatúra Súdneho dvora a Všeobecného súdu, ktorá pripúšťa solidárnu zodpovednosť materskej spoločnosti za porušenia, ktorých sa dopustili jej dcérske spoločnosti, porušuje vnútroštátne právne predpisy o obchodných spoločnostiach, ktoré v zásade nepripúšťajú rozšírenie zodpovednosti právne rozdielných právnických osôb a ktoré dodržiavajú zásadu obmedzenia zodpovednosti akcionárov a spoločníkov za dlhy ich spoločnosti. Právnym poriadkom členských štátov je najmä cudzia zodpovednosť materskej spoločnosti, len na základe predpokladaného vplyvu, ktorý obchodné riadenie materskej spoločnosti vykonáva nad jej dcérskymi spoločnosťami.
- 87 Zásada obmedzenia zodpovednosti sa uznáva aj v sekundárnom práve Únie. Odvolateľky v tejto súvislosti citujú článok 1 ods. 2 nariadenia Rady (ES) č. 2157/2001 z 8. októbra 2001 o stanovách európskej spoločnosti (ES) (Ú. v. ES L 294, s. 1; Mim. vyd. 06/004, s. 251), ktorý stanovuje, že „základné imanie SE musí byť rozdelené na akcie. Každý spoločník zodpovedá len do výšky svojho podielu“. Citujú aj článok 3 ods. 1 písm. b) návrhu nariadenia Rady o štatúte európskej súkromnej spoločnosti [KOM(2008) 396 v konečnom znení], podľa ktorého „spoločník ručí maximálne do výšky upísaného podielu alebo do výšky podielu, s ktorého upísaním súhlasil“, ako aj dvanásť smernicu Rady v oblasti práva spoločností z 21. decembra 1989 o obchodných spoločnostiach s ručením obmedzeným s jediným spoločníkom (Ú. v. ES L 395, s. 40; Mim. vyd. 17/001, s. 104).
- 88 Podľa odvolateľiek článok 3 ods. 1 písm. b) ZFEÚ priznáva Únii legislatívnu právomoc len na prijatie takých pravidiel hospodárskej súťaže, ktoré sú nevyhnutné na fungovanie vnútorného trhu. Pravidlá o pripísaní zodpovednosti v rámci vzťahu medzi materskou spoločnosťou a jej dcérskou spoločnosťou patria do právomoci členských štátov. Odvolateľky v tejto súvislosti citujú bod 57 návrhov, ktoré predniesla generálna advokátka Trstenjak vo veci, v ktorej bol vydaný rozsudok z 21. októbra 2010, Idryma Typou (C-81/09, Zb. s. I-10161), ako aj rozsudok zo 16. decembra 1997, Rabobank (C-104/96, Zb. s. I-7211, body 22 až 28).
- 89 Odvolateľky tak napádajú skutočnosť, že solidárna zodpovednosť materskej spoločnosti za porušenia, ktorých sa dopustili jej dcérske spoločnosti, sa vyvinula prostredníctvom rozhodovacej praxe, a nie zásahom normotvorcu, ktorý sa podľa nich vyžaduje podľa článku 290 ods. 1 ZFEÚ, ako to bolo napríklad v prípade článku 23 ods. 4 nariadenia č. 1/2003 stanovujúceho solidárnu zodpovednosť členov združenia podnikov za pokutu uloženú tomuto združeniu, ak dané združenie nie je solventné.
- 90 Subsidiárne odvolateľky napádajú judikatúru vyplývajúcu z rozsudku z 10. septembra 2009, Akzo Nobel a i./Komisia (C-97/08 P, Zb. s. I-8237), ktorá – ako ju chápe Všeobecný súd – vedie k vzniku zodpovednosti bez toho, aby sa materská spoločnosť dopustila zavinenia. Podľa odvolateľiek treba materskej spoločnosti vytknúť jej vlastné zavinenie, ktoré môže vyplývať z jej osobnej účasti na porušení alebo porušení určitých organizačných povinností existujúcich v rámci skupiny. Schindler Holding sa takého zavinenia nedopustila, pretože urobila všetko, čo bolo v jej silách, aby zabránila konaniam jej dcérskych spoločností, ktoré by boli v rozpore s kartelovým právom, pričom zaviedla a vyvinula funkčný program dodržiavania pravidiel, ktorý môže slúžiť ako modelový prípad.

- 91 Subsidiárne v druhom rade odvolateľky tvrdia, že aj v prípade uplatnenia zásad zodpovednosti, ako boli stanovené v už citovanom rozsudku Akzo Nobel a i./Komisia, takým spôsobom, ako ich uplatnil Všeobecný súd, zodpovednosť spoločnosti Schindler Holding treba odmietnuť, pretože jej štyri dcérske spoločnosti vykonávali svoju hospodársku činnosť vo svojich členských štátoch samostatne a Schindler Holding nevykonávala vplyv na ich bežné činnosti. Odvolateľky napádajú bod 86 napadnutého rozsudku, v ktorom Všeobecný súd dospel k záveru, že nimi predložené dôkazy boli nedostatočné, no počas súdneho konania im neponúkol možnosť predložiť ďalšie dôkazy. Podľa odvolateľiek bolo v žalobe predloženej na prvom stupni uvedené dostatočné množstvo dôkazov, a Komisia mala predložiť dôkaz opaku.
- 92 Odvolateľky napádajú aj extenzívny výklad pojmu „obchodná politika“ uplatnený Všeobecným súdom v bode 86 napadnutého rozsudku. Podľa judikatúry Súdneho dvora bolo treba predložiť dôkaz o samostatnom konaní spoločnosti, a nie v širšom zmysle o obchodnej politike.
- 93 Odvolateľky napokon napádajú posúdenie Všeobecného súdu uvedené v bode 88 napadnutého rozsudku, ktoré považujú za rozporné, pretože k záveru o údajnej kontrole vykonávanej spoločnosťou Schindler Holding nad jej dcérskymi spoločnosťami sa dospelo na základe toho, že program dodržiavania pravidiel bol zavedený na úrovni skupiny a že jeho dodržiavanie bolo kontrolované prostredníctvom pravidelných previerok a iných opatrení.
- 94 Komisia tvrdí, že prvá časť siedmeho odvolacieho dôvodu je neprípustná, pretože odvolateľky nenapádajú napadnutý rozsudok, ale uvádzajú nový žalobný dôvod založený na nedostatku právomoci Únie.
- 95 V každom prípade táto argumentácia uprednostňuje pojem podnik, ako je definovaný v oblasti práva obchodných spoločností, namiesto pojmu hospodárskeho a funkčného podniku, ktorý sa uplatňuje v oblasti hospodárskej súťaže Únie, a nie je dôvodná. Na rozdiel od tvrdenia odvolateľiek nešlo o režim zodpovednosti za konanie inej osoby, ani rekurzívnej zodpovednosti spoločníkov právnických osôb, ale o režim zodpovednosti za to, že dotknuté spoločnosti tvoria jeden podnik v zmysle článku 81 ES (pozri rozsudok z 29. septembra 2011, Elf Aquitaine/Komisia, C-521/09, Zb. s. I-8947, bod 88). Tento režim sa teda odlišoval od režimu uvedeného v článku 23 ods. 4 nariadenia č. 1/2003, ktorý sa týka viacerých podnikov.
- 96 Čo sa týka domnienky, že materská spoločnosť uplatňuje rozhodujúci vplyv na správanie svojej dcérskej spoločnosti, Komisia tvrdí, že táto domnienka sa zakladá, ako každý neúplný dôkaz, na typickej príčinnej súvislosti potvrdennej skúsenosťami. Okolnosť, že je ťažké predložiť dôkaz opaku, ktorý je nevyhnutný na vyvrátenie domnienky, sama osebe neznamená, že je domnienka nevyvrátiteľná. Použitie tejto domnienky neznamená ani to, že v prejednávacom prípade došlo k preneseniu dôkazného bremena, čo je nezlučiteľné s prezumpciou neviny. Išlo o pravidlo dokazovania a nie o pravidlo pripísania zodpovednosti za zavinenie. Z judikatúry Súdneho dvora a Európskeho súdu pre ľudské práva navyše vyplýva, že domnienka, hoci je ťažké ju vyvrátiť, zostáva prijateľnou, pokiaľ je primeraná legitímne sledovanému cieľu, že možno predložiť dôkaz opaku a je zabezpečené právo na obhajobu.
- 97 Komisia tvrdí, že odvolateľkám sa pomocou jednoduchých vyhlásení nepodložených dôkazmi nepodarilo vyvrátiť domnienku, že materská spoločnosť uplatňuje rozhodujúci vplyv na správanie svojej dcérskej spoločnosti. Podľa Komisie pokyny programu dodržiavania pravidiel, ako aj zavedenie s ním spojených organizačných štruktúr svedčia v prejednávacom prípade o rozhodujúcom vplyve vykonávanom spoločnosťou Schindler Holding nad svojimi dcérskymi spoločnosťami a neoslobodzujú túto materskú spoločnosť od jej zodpovednosti.
- 98 Vo svojej replike odvolateľky uvádzajú, že ako vyplýva z už citovaného rozsudku Elf Aquitaine/Komisia, stále nie je v kontexte článku 6 EDLP vyriešená otázka zákonnosti domnienky, že materská spoločnosť uplatňuje rozhodujúci vplyv na správanie dcérskej spoločnosti. Pripomínajú, že podľa bodu 40

rozsudku Európskeho súdu pre ľudské práva z 30. júna 2011, Klouvi v. Francúzsko (sťažnosť č. 30754/03), sa má článok 6 ods. 2 EDLP vykladať spôsobom zaručujúcim konkrétne a účinné práva a nie teoretické a iluzórne. Uvedená domnienka, ako ju vyložil Všeobecný súd, sa však nedala vyvrátiť. Nešlo len o zodpovednosť za svoje vlastné zavinenie, ale o kolektívnu zodpovednosť. Odvolateľky v tejto súvislosti uplatňujú dôkazy predložené Všeobecnému súdu.

- 99 Odvolateľky napokon tvrdia, že povinnosťou Všeobecného súdu bolo preskúmať *ex officio* odôvodnenie sporného rozhodnutia. Dané rozhodnutie, najmä v jeho odôvodneniach 629, 630 a 631, bolo pritom odôvodnené len umelo, čo nespĺňa kritérium stanovené Súdny dvorom v už citovanom rozsudku Elf Aquitaine/Komisia.
- 100 Komisia vo svojej duplike spochybňuje túto argumentáciu odvolateľiek.

Posúdenie Súdny dvorom

- 101 Prvou časťou siedmeho odvolacieho dôvodu odvolateľky tvrdia, že judikatúra súdov Únie porušuje zásadu osobnej zodpovednosti právnických osôb. Ako pritom uviedla generálna advokátka v bodoch 65 a 66 svojich návrhov, hoci má táto zásada mimoriadny význam najmä z pohľadu zodpovednosti v oblasti občianskeho práva, nemusí byť relevantná pri stanovení porušiteľa podľa práva hospodárskej súťaže, ktoré sa spája s určitým konaním podnikov.
- 102 Autori Zmlúv sa rozhodli pre použitie pojmu podnik, aby tak označili porušiteľa podľa práva hospodárskej súťaže, ktorého možno sankcionovať podľa článkov 81 ES a 82 ES, resp. teraz článkov 101 ZFEÚ a 102 ZFEÚ, a nie pojmu spoločnosť alebo právnická osoba, použitých v článku 48 ES, teraz článku 54 ZFEÚ. Práve na toto ustanovenie uvedené ako posledné nadväzuje sekundárna legislatíva, ktorú citujú odvolateľky a ktorá teda nie je relevantná pri stanovení porušiteľa podľa práva hospodárskej súťaže.
- 103 Pojem podnik bol už spresnený súdom Únie a treba ho chápať tak, že označuje hospodársku jednotku, hoci sa táto hospodárska jednotka z právneho hľadiska skladá z viacerých fyzických alebo právnických osôb (pozri v tomto zmysle rozsudky Akzo Nobel a i./Komisia, už citovaný, bod 55, ako aj Elf Aquitaine/Komisia, už citovaný, bod 53 a citovanú judikatúru).
- 104 Z toho vyplýva, že po zopakovaní uvedenej judikatúry v bode 66 napadnutého rozsudku Všeobecný súd nevychádzal z nesprávneho právneho posúdenia, keď v bode 67 daného rozsudku rozhodol, že ak hospodársky subjekt poruší pravidlá hospodárskej súťaže, za toto porušenie aj zodpovedá.
- 105 Druhou časťou siedmeho odvolacieho dôvodu odvolateľky tvrdia, že Únia nemá legislatívnu právomoc na stanovenie pravidiel pripísania zodpovednosti za porušenia v rámci vzťahu medzi materskou spoločnosťou a jej dcérskou spoločnosťou a že len normotvorcovi – a nie súdom Únie – prináleží definovať tak základné právne pravidlo, akým je pojem porušiteľ pravidiel hospodárskej súťaže.
- 106 Odvolateľky však neoznačujú prvky, ktoré v napadnutom rozsudku napádajú, a v bodoch 63 až 92 uvedeného rozsudku nemožno nájsť ani najmenší odkaz na také tvrdenie. Toto tvrdenie teda treba vyhlásiť za neprípustné, pretože je novej povahy, alebo v každom prípade preto, že je absolútne nepresné.
- 107 Odvolateľky vo svojej replike napádajú základ judikatúry vyplývajúcej z už citovaného rozsudku Akzo Nobel a i./Komisia, s ohľadom na článok 6 EDLP, pričom tvrdia, že otázka zákonnosti domnienky rozhodujúceho vplyvu uplatňovaného na dcérsku spoločnosť materskou spoločnosťou, stále nie je v kontexte tohto ustanovenia vyriešená. Súdny dvor však v bode 62 už citovaného rozsudku Elf Aquitaine/Komisia pripomenul, že domnienka, hoci je ťažké ju vyvrátiť, zostáva prijateľnou, pokiaľ je primeraná legitímne sledovanému cieľu, možno predložiť dôkaz opaku a je zabezpečené právo na

obhajobu (pozri v tomto zmysle rozsudok Súdneho dvora z 23. decembra 2009, *Spector Photo Group a Van Raemdonck*, C-45/08, Zb. s. I-12073, body 43 a 44, ako aj rozsudok ESLP z 23. júla 2002, *Janosevic v. Švédsko*, *Zbierka rozsudkov a rozhodnutí* 2002-VII, § 101 a nasl.).

- 108 Cieľom domnienky rozhodujúceho vplyvu, ktorý na dcérsku spoločnosť pod úplnou alebo takmer úplnou kontrolou vykonáva jej materská spoločnosť, je najmä zachovávanie rovnováhy medzi dôležitosťou cieľa spočívajúceho v potláčaní správania porušujúceho pravidlá hospodárskej súťaže, predovšetkým článku 81 ES, a zabrániť jeho opakovaniu na jednej strane, a na druhej strane požiadavkami niektorých všeobecných zásad práva Únie, ako najmä zásad prezumpcie neviny, individualizácie sankcií a právnej istoty, ako aj práva na obhajobu vrátane zásady rovnosti účastníkov konania (rozsudok *Elf Aquitaine/Komisia*, už citovaný, bod 59). Z toho vyplýva, že taká domnienka je primeraná legitímne sledovanému cieľu.
- 109 Navyše jednak táto domnienka spočíva na konštatovaní, že až na výnimočné okolnosti, môže spoločnosť, ktorá vlastní celé alebo takmer celé základné imanie dcérskej spoločnosti, už len vzhľadom na tento podiel na základnom imaní uplatňovať rozhodujúci vplyv na správanie tejto dcérskej spoločnosti, a jednak neexistenciu skutočného uplatňovania tohto vplyvu možno za bežných okolností najúčinnšie zisťovať v prípade subjektov, voči ktorým bola táto istá domnienka uplatnená. Dotknutá domnienka je však vyvrátiteľná a subjekty, ktoré ju chcú vyvrátiť, môžu predložiť akýkoľvek dôkaz týkajúci sa ekonomických, organizačných a právnych vzťahov, ktoré spájajú dotknutú dcérsku spoločnosť s jej materskou spoločnosťou, teda dôkaz, o ktorom si tieto subjekty myslia, že môže preukázať, že dcérska spoločnosť a materská spoločnosť nepredstavujú jeden hospodársky subjekt, ale že dcérska spoločnosť sa na trhu správa samostatne (pozri rozsudky zo 16. novembra 2000, *Stora Kopparbergs Bergslags/Komisia*, C-286/98 P, Zb. s. I-9925, bod 29; *Akzo Nobel a i./Komisia*, už citovaný, bod 61, ako aj *Elf Aquitaine/Komisia*, už citovaný, body 57 a 65).
- 110 Napokon Komisia musí vypočítať materskú spoločnosť skôr, než prijme voči nej rozhodnutie, a toto rozhodnutie môže preskúmať súd Únie, ktorý musí pri svojom rozhodnutí dbať na dodržiavanie práv na obhajobu.
- 111 Z toho vyplýva, že Všeobecný súd nevychádzal z nesprávneho právneho posúdenia, keď v bode 71 napadnutého rozsudku uplatnil zásadu domnienky zodpovednosti materskej spoločnosti za konanie dcérskej spoločnosti, v ktorej materská spoločnosť vlastní 100 % základného imania.
- 112 Treťou časťou siedmeho odvolacieho dôvodu odvolateľky napádajú uplatnenie judikatúry vyplývajúcej z už citovaného rozsudku *Akzo Nobel a i./Komisia* Všeobecným súdom, pričom tvrdia, že Všeobecný súd použil v bode 86 napadnutého rozsudku príliš široký výklad pojmu obchodná politika. Treba však pripomenúť, že na zistenie, či dcérska spoločnosť určuje svoje správanie na trhu samostatne, treba vziať do úvahy všetky relevantné okolnosti súvisiace s hospodárskymi, organizačnými a právnymi väzbami, ktoré spájajú dcérsku spoločnosť s materskou spoločnosťou a ktoré môžu byť v každom jednotlivom prípade iné, a preto ich nemožno taxatívne vymedziť (pozri v tomto zmysle rozsudky *Akzo Nobel a i./Komisia*, už citovaný, body 73 a 74, ako aj *Elf Aquitaine/Komisia*, už citovaný, bod 58). Obchodná politika teda predstavuje len jednu okolnosť spomedzi viacerých a navyše na rozdiel od tvrdenia žalobkyní ju nemožno vykladať reštriktívne.
- 113 Odvolateľky tiež v podstate tvrdia, že zodpovednosť spoločnosti *Schindler Holding* nemohla vzniknúť, pretože zaviedla program dodržiavania pravidiel. V rozsahu, v akom treba toto tvrdenie považovať za prípustné, pretože smeruje proti kritériu posúdenia použitému Všeobecným súdom, stačí konštatovať, že Všeobecný súd nevychádzal z nesprávneho právneho posúdenia, keď v bode 88 napadnutého rozsudku rozhodol, že prijatie kódexu správania spoločnosťou *Schindler Holding*, ktorý mal zabrániť jej dcérskym spoločnostiam v porušovaní práva hospodárskej súťaže a zodpovedajúcich usmernení, jednak nič nemení na existencii porušenia konštatovaného vo vzťahu k nej a jednak neumožňuje preukázať, že uvedené dcérske spoločnosti určovali svoju obchodnú politiku samostatne.

- 114 Ako to Všeobecný súd správne, a navyše bez toho, aby si protirečil, uviedol v bode 88 napadnutého rozsudku, uplatňovanie uvedeného kódexu správania svedčí skôr o tom, že materská spoločnosť efektívne ovládala obchodnú politiku svojich dcérskych spoločností. Skutočnosť, že niektorí zamestnanci dcérskych spoločností sa rozhodli nedodržiavať tento kódex správania, nestačí na preukázanie toho, že obchodná politika dotknutých dcérskych spoločností mala samostatnú povahu.
- 115 Odvolateľky napokon napádajú posúdenie Všeobecného súdu uvedené v bode 86 napadnutého rozsudku, podľa ktorého nepredložili dôkazy na podporu svojich tvrdení, pričom v každom prípade takéto tvrdenia nepostačujú na vyvrátenie domnienky, že materská spoločnosť vykonávala rozhodujúci vplyv na svoje dcérske spoločnosti. Treba však pripomenúť, že hodnotenie dôkazov patrí do právomoci Všeobecného súdu, pričom Súdny dvor neprináleží toto hodnotenie preskúmať v rámci odvolania.
- 116 Zo všetkých týchto úvah vyplýva, že siedmy odvolací dôvod treba zamietnuť ako sčasti neprípustný a sčasti nedôvodný.

O ôsmom odvolacom dôvode založenom na porušení hornej hranice pokuty, ako je stanovená v článku 23 ods. 2 nariadenia č. 1/2003

Argumentácia účastníkov konania

- 117 Odvolateľky svojím ôsmym odvolacím dôvodom napádajú body 362 až 364 napadnutého rozsudku. Považujú za nesprávne z právneho hľadiska tvrdenie, že materská spoločnosť a jej dcérske spoločnosti predstavujú jeden podnik, a teda že pre stanovenie celkovej výšky pokút treba použiť obrat skupiny.
- 118 Komisia tvrdí, že vzhľadom na skutočnosti, ktoré uviedla v rámci siedmeho odvolacieho dôvodu, nie je ôsmy odvolací dôvod dôvodný.

Posúdenie Súdnym dvorom

- 119 Ako bolo práve rozhodnuté v rámci odpovede na siedmy odvolací dôvod, tvrdenie, že materská spoločnosť a jej dcérske spoločnosti môžu predstavovať, a v tomto prípade aj predstavujú jeden podnik, nie je z právneho hľadiska nesprávne.
- 120 Ôsmy odvolací dôvod sa preto musí zamietnuť.

O deviatom odvolacom dôvode založenom na porušení práva vlastníť majetok

Argumentácia účastníkov konania

- 121 Odvolateľky svojím deviatym odvolacím dôvodom napádajú body 185 až 196 napadnutého rozsudku, v ktorých Všeobecný súd zamietol šiesty žalobný dôvod predložený na prvom stupni. Tvrdia, že uloženie pokút spôsobuje rovnaké účinky ako vyvlastnenie, čo je porušením medzinárodného práva. Všeobecný súd sa podľa nich týmto svojím rozhodnutím dopustil porušenia článku 17 ods. 1 Charty a článku 1 dodatkového protokolu k EDLP. Chyba spočívala v tom že neoveril, či sa dalo predmetnú pokutu považovať za proporcionálnu s ohľadom na judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva, a najmä rozsudok tohto súdu z 11. januára 2007, Mamidakis v. Grécko (sťažnosť č. 35533/04), ale odkazoval len na svoju vlastnú judikatúru a judikatúru Súdneho dvora, hoci z dôvodu nadobudnutia platnosti Lisabonskej zmluvy, bol povinný podrobiť svoju skoršiu judikatúru kritickému preskúmaniu s ohľadom na judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva.

- 122 Navyše rozhodnutie Všeobecného súdu vychádzalo z nesprávneho predpokladu, že Schindler Holding a jej dcérske spoločnosti predstavujú jeden hospodársky subjekt.
- 123 Komisia tvrdí, že odvolateľky v žalobe na prvom stupni neuplatňovali právo vlastníť majetok ako základné právo. To vysvetľuje, prečo sa Všeobecný súd nevyjadril s ohľadom na Chartu, či na už citovaný rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva Mamidakis v. Grécko. V každom prípade preskúmanie proporcionality, ktoré Všeobecný súd vykonal v bodoch 191 až 195 napadnutého rozsudku, bolo rovnaké, ako vykonal Európsky súd pre ľudské práva vo svojom už citovanom rozsudku Mamidakis v. Grécko.

Posúdenie Súdny dvorom

- 124 Ako Súdny dvor pripomenul v bode 32 tohto rozsudku, keďže Únia nepristúpila k EDLP, tento dohovor nepredstavuje právny nástroj formálne začlenený do právneho poriadku Únie. Z ustálenej judikatúry navyše vyplýva, že základné práva, medzi ktoré patrí právo vlastníť majetok, tvoria neoddeliteľnú súčasť všeobecných právnych zásad, ktorých dodržiavanie zabezpečuje Súdny dvor (pozri v tomto zmysle rozsudok z 13. decembra 1979, Hauer, 44/79, Zb. s. 3727, body 15 a 17). Ochrana práva vlastníť majetok je navyše upravená v článku 17 Charty.
- 125 V prejednávanej veci odvolateľky Všeobecnému súdu vytýkajú, že nevykonal preskúmanie proporcionality s ohľadom na judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva, najmä na jeho už citovaný rozsudok Mamidakis v. Grécko, ale odkazoval len na svoju vlastnú judikatúru a judikatúru Súdneho dvora.
- 126 V tejto súvislosti treba na úvod uviesť, že odvolateľky sa nikdy nedovoľovali ochrany práva vlastníť majetok ako základného práva. Práve naopak, odvolateľky v bode 97 svojej žaloby na prvom stupni spresnili, že „nie je podstatné, či a do akej miery Európska komisia už začala chrániť súkromné vlastníctvo podnikov, napríklad v rámci základných práv“. Naopak v tom istom bode 97 poukázali na „v medzinárodnom práve špecifický štandard ochrany, ktorý sa priznáva zahraničným subjektom investujúcim v Európskom spoločenstve“.
- 127 Z toho vyplýva, že odvolateľky nemôžu vytýkať Všeobecnému súdu, že neodpovedal na žalobné dôvody, ktoré neuviedli. Navyše netvrdia, že Všeobecný súd bol povinný vykonať *ex officio* preskúmanie proporcionality s ohľadom na judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva.
- 128 V každom prípade v rozsahu, v akom sa odvolateľky odvolávajú na porušenie Charty, nesprávne právne posúdenie pri preskúmaní vykonanom Všeobecným súdom sa im podarilo preukázať len v tom rozsahu, že tento súd nepriznal právu vlastníť majetok rovnaký význam a rozsah, ako mu priznáva ESLP.
- 129 Pokiaľ ide o považovanie spoločnosti Schindler Holding a jej dcérskych spoločností za hospodársku jednotku, stačí uviesť, že nejde o nesprávny predpoklad, z ktorého by vychádzal Všeobecný súd, ale o základnú zásadu práva hospodárskej súťaže, ktorá je predmetom ustálenej judikatúry, ako bolo pripomenuté v bodoch 101 až 103 tohto rozsudku v odpovedi na siedmy odvolací dôvod. Porušiteľ v práve hospodárskej súťaže sa totiž definuje odkazom na hospodárske jednotky, hoci sa tieto jednotky z právneho hľadiska skladajú z viacerých fyzických alebo právnických osôb.
- 130 V dôsledku toho treba deviaty odvolací dôvod zamietnuť.

O desiatom odvolacom dôvode založenom na porušení usmernení z roku 1998 tým, že východiskové sumy slúžiace na výpočet pokuty boli príliš vysoké

Argumentácia účastníkov konania

- 131 Odvolateľky svojím desiatym odvolacím dôvodom napádajú body 197 až 270 napadnutého rozsudku, v ktorých Všeobecný súd zamietol siedmy žalobný dôvod predložený na prvom stupni. Tvrdia, že Všeobecný súd nesprávne uplatnil judikatúru týkajúcu sa usmernení z roku 1998 a nesprávne dospel k záveru, že dopad porušení sa nedal merať. Odvolateľky tvrdia, že jednak predložili nepriame dôkazy o neexistencii dopadu alebo o minimálnom dopade predmetných dohôd, a jednak, že sa tento dopad dal stanoviť prostredníctvom znaleckého posudku z odboru ekonómie. Keďže Komisia nepredložila tento posudok, sám Všeobecný súd mal uplatniť svoju neobmedzenú súdnu právomoc v zmysle článku 31 nariadenia č. 1/2003 a vykonať potrebné dokazovanie.
- 132 Komisia spochybňuje argumentáciu odvolateľiek.

Posúdenie Súdnym dvorom

- 133 Odvolateľky svojím desiatym odvolacím dôvodom nenapádajú zaradenie porušení ako „veľmi závažných porušení“ na základe zohľadnenia ich povahy a geografického rozsahu, ako vyplýva z odôvodnenia 671 sporného rozhodnutia pripomenutého v bode 217 napadnutého rozsudku, ale len posúdenie Všeobecného súdu, podľa ktorého skutočný dopad kartelu sa nedal merať.
- 134 Ako však pripomenula generálna advokátka v bode 178 svojich návrhov, z ustálenej judikatúry vyplýva, že existencia konkrétneho dopadu porušenia na trh je síce aspektom, na ktorý treba prihliadnúť pri posúdení závažnosti porušenia, ide však len o jedno z viacerých kritérií, medzi ktoré patrí aj samotná povaha porušenia a rozsah geografického trhu (pozri v tomto zmysle rozsudok *Musique Diffusion française a i./Komisia*, už citovaný, bod 129). Z toho vyplýva, že účinok protisúťažného postupu nie je sám osebe určujúcim kritériom pri posudzovaní primeranej výšky pokuty. Skutočnosti týkajúce sa úmyslu konania môžu byť konkrétne dôležitejšie ako tie, ktoré sa týkajú jeho účinkov, najmä ak ide – ako v tomto prípade – o porušenia, ktoré sú vo svojej podstate skutočne závažné, napríklad rozdeľovanie trhov (rozsudky z 2. októbra 2003, *Thyssen Stahl/Komisia*, C-194/99 P, Zb. s. I-10821, bod 118; z 3. septembra 2009, *Prym a Prym Consumer/Komisia*, C-534/07 P, Zb. s. I-7415, bod 96, ako aj z 12. novembra 2009, *Carbone-Lorraine/Komisia*, C-554/08 P, bod 44).
- 135 Navyše z bodu 1 A prvého odseku usmernení z roku 1998 vyplýva, že tento dopad sa má zohľadniť, len ak je možné ho merať (rozsudky z 9. júla 2009, *Archer Daniels Midland/Komisia*, C-511/06 P, Zb. s. I-5843, bod 125, ako aj *Prym a Prym Consumer/Komisia*, už citovaný, bod 74).
- 136 V dôsledku toho, aj keby Všeobecný súd prihliadol na skutočný dopad predmetného porušenia na trh – za predpokladu, že by bol skutočne merateľný – urobil by tak len na doplnenie (pozri v tomto zmysle uznesenie z 13. decembra 2012, *Transcatlab/Komisia*, C-654/11 P, bod 43, ako aj rozsudok z 13. júna 2013, *Versalis/Komisia*, C-511/11 P, 164 body 83 a 84).
- 137 Z toho vyplýva, že desiaty odvolací dôvod, aj keby bol dôvodný, nemôže spochybniť posúdenie Všeobecného súdu uvedené v bode 232 napadnutého rozsudku a že treba zamietnuť tvrdenia, ktoré napádajú zákonnosť kvalifikovania porušení konštatovaných Komisiou v článku 1 sporného rozhodnutia za „veľmi závažné“.
- 138 Tento odvolací dôvod je teda neúčinný.

O jedenástom odvolacom dôvode založenom na porušení usmernení z roku 1998 z dôvodu veľmi malého zníženia pokút za poľahčujúce okolnosti

Argumentácia účastníkov konania

- 139 Odvolateľky svojím jedenástym žalobným dôvodom napádajú body 271 až 279 napadnutého rozsudku, ktorými Všeobecný súd potvrdil rozhodnutie Komisie o nezohľadnení dobrovoľného ukončenia porušenia skupinou Schindler v Nemecku ako poľahčujúcej okolnosti, pričom Komisia uviedla, že podľa judikatúry Súdneho dvora poľahčujúcu okolnosť na základe bodu 3 tretej zarážky usmernení z roku 1998 možno uznať len v prípade, ak sa porušenie skončilo z dôvodu zásahu Komisie. Podľa odvolateľiek posúdenie Všeobecného súdu nie je v súlade s už citovaným rozsudkom Prym a Prym Consumer/Komisia týkajúcim sa kartelu, na ktorom účasť skončili všetci účastníci pred akýmkoľvek zásahom Komisie, zatiaľ čo v prejednávanej veci od kartelu odstúpil len jeden podnik. Okrem toho je podľa nich nesprávne tvrdenie, že dobrovoľné skončenie porušenia bolo už dostatočne zohľadnené pri stanovení dĺžky trvania tohto porušenia. Napokon posúdenie Všeobecného súdu v bode 275 napadnutého rozsudku, podľa ktorého zjavne protiprávna povaha dohôd bráni uznaniu poľahčujúcej okolnosti, vyplýva z rozsudkov Všeobecného súdu, ale nie z rozsudkov Súdneho dvora.
- 140 Odvolateľky napádajú aj bod 282 napadnutého rozsudku, ktorým Všeobecný súd zamietol tvrdenie o potrebe zohľadniť program dodržiavania pravidiel prijatý skupinou Schindler ako poľahčujúcu okolnosť. Podľa odvolateľiek otázka, či opatrenia na dodržiavanie pravidiel môžu „niečo zmeniť na tom, že k porušeniu došlo“, nie je rozhodujúca. Rozhodujúca je len skutočnosť, že prijatím vnútorných pravidiel sa skupina Schindler usilovala predísť porušeniam a najmä, že Schindler Holding sa usilovala urobiť na tento účel všetko, čo bolo v jej silách. Pokuta musí byť tým viac znížená, že vedľajším efektom systému dodržiavania pravidiel zavedeného skupinou Schindler je sťaženie interného objasňovania porušení, ku ktorým predsa došlo, a pracovníkom, ktorí sa dopustia porušenia, hrozia prísne sankcie.
- 141 Komisia tvrdí, že odvolateľky nenapádajú konštatovania uvedené v bode 276 napadnutého rozsudku týkajúce sa okolností, za akých odvolateľky skončili porušovanie, t. j. že skončili účasť na kartely iba z dôvodu nezhôd s ostatnými účastníkmi vyplývajúcimi z toho, že títo ostatní účastníci im odmietli priznať väčší podiel na trhu.
- 142 Pokiaľ ide o zohľadnenie programu dodržiavania pravidiel, Komisia tvrdí, že odmenou spojenou s takým programom je v ideálnom prípade neexistencia protisúťažného správania, ale nie zníženie pokuty za účasť na karteli, ktorý napriek tomu vznikol.

Posúdenie Súdny dvorom

- 143 Všeobecný súd na základe svojich konštatovaní v posúdení skutkového stavu, ktorý Súdny dvor nepripadá preskúmať, v bode 276 napadnutého rozsudku rozhodol, „že ako vyplýva zo spisu, Schindler opustila kartel iba z dôvodu nezhôd s ostatnými účastníkmi vyplývajúcimi z toho, že títo ostatní účastníci jej odmietli priznať väčší trhovú podiel“. Vzhľadom na judikatúru pripomenutú v bodoch 274 a 275 napadnutého rozsudku a na toto skutkové zistenie Všeobecný súd nevychádzal z nesprávneho právneho posúdenia, keď zamietol tvrdenie odvolateľiek týkajúce sa dobrovoľného skončenia porušenia.
- 144 Pokiaľ ide o program dodržiavania pravidiel zavedený skupinou Schindler, ako generálna advokátka uviedla v bode 185 svojich návrhov, tento program zjavne nemal pozitívny účinok, a naopak dokonca sťažil odhalenie predmetných porušení. Z uvedeného vyplýva, že Všeobecný súd nevychádzal z nesprávneho právneho posúdenia, keď toto tvrdenie žalobkyň zamietol.
- 145 Jedenásty odvolací dôvod je preto nedôvodný.

O dvanástom odvolacom dôvode založenom na porušení oznámenia o spolupráci z roku 2002 z dôvodu veľmi malého zníženia pokút za spoluprácu

Argumentácia účastníkov konania

- 146 Odvolateľky svojím dvanástym odvolacím dôvodom napádajú body 287 až 361 napadnutého rozsudku, v ktorých Všeobecný súd zamietol deviaty žalobný dôvod predložený na prvom stupni.
- 147 V prvom rade napádajú veľmi malé zníženie pokút a nerovnosť zaobchádzania pri uplatnení oznámenia o spolupráci z roku 2002.
- 148 Napádajú najmä bod 296 napadnutého rozsudku, ktorým Všeobecný súd rozhodol, že Komisia má značnú mieru voľnej úvahy, ako aj bod 300 uvedeného rozsudku, ktorým rozhodol, že jej možno vytknúť iba zjavné prekročenie tejto miery voľnej úvahy. Podľa odvolateľiek taká miera voľnej úvahy neexistuje a Všeobecný súd bol povinný preskúmať celé sporné rozhodnutie s ohľadom na stanovenie výšky pokuty, pričom mal vykonať svoju neobmedzenú súdnu právomoc, ktorú mu priznáva článok 31 nariadenia č. 1/2003.
- 149 Okrem toho Všeobecný súd údajne neprávom zamietol v bode 309 napadnutého rozsudku vyhlásenie, ktoré Komisii poskytli odvolateľky.
- 150 Napokon podľa odvolateľiek Všeobecný súd v bodoch 312 až 319 napadnutého rozsudku nesprávne uplatnil zásadu rovnosti zaobchádzania s ohľadom na dôkazy predložené odvolateľkami.
- 151 V druhom rade odvolateľky napádajú body 350 až 361 napadnutého rozsudku, v ktorých Všeobecný súd zamietol časť deviateho žalobného dôvodu predloženého na prvom stupni, v ktorom tvrdili, že zníženie pokuty o 1 % za ich spoluprácu nad rámec oznámenia o spolupráci z roku 2002 bolo veľmi malé, keďže nespochybnili posúdenie skutkového stavu uvedené v oznámení o výhradách. Tvrdia, že odôvodnenie Všeobecného súdu je nesprávne a v rozpore so skoršou judikatúrou.
- 152 Komisia tvrdí, že Všeobecný súd v bode 308 napadnutého rozsudku správne uviedol dôvod, pre ktorý nebolo vyhlásenie odvolateľiek významné, čo je nevyhnutná podmienka na zníženie pokuty podľa bodu 21 oznámenia o spolupráci z roku 2002. Podľa nej ide o skutkové zistenie, ktoré nemôže Súdny dvor preskúmať v rámci odvolania.
- 153 Čo sa týka tvrdenia založeného na porušení zásady rovnosti zaobchádzania, Komisia uvádza, že odvolateľky sa vôbec nevyjadrili k „podrobným vysvetleniam o systéme“ poskytnutým jedným z podnikov zúčastneným na kartely, ktoré boli dôvodom značne pridanej hodnoty žiadosti o zhovievavosť daného podniku.
- 154 Pokiaľ ide o body 350 až 361 napadnutého rozsudku, Komisia tvrdí, že cieľom poľahčujúcej okolnosti podľa bodu 3 šiestej zarážky usmernení z roku 1998 navyše nie je odmeňovať žiadosti o zhovievavosť, ktoré neboli úspešné alebo sa im dostatočne nevyhovelo, pretože by to spochybnilo podnecujúci účinok, ktorý má oznámenie o spolupráci z roku 2002, a povinnosti spolupráce vyplývajúce z tohto oznámenia, pretože odstupňované zníženia sa priznávajú len vtedy, keď došlo k prínosu „značnej pridanej hodnoty“, a to podľa dátumu začatia spolupráce.

Posúdenie Súdny dvorom

- 155 Treba pripomenúť, že keď súd Únie vykonáva preskúmanie zákonnosti rozhodnutia, ktorým sa ukladajú pokuty za porušenie pravidiel hospodárskej súťaže, nemôže sa v snahe vyhnúť sa vykonaniu podrobného vecného a právneho preskúmania opierať o mieru voľnej úvahy Komisie, a to ani pokiaľ ide o výber zohľadnených dôkazov pri uplatňovaní kritérií uvedených v usmerneniach z roku 1998, ani

pokiaľ ide o hodnotenie týchto dôkazov (rozsudok Chalkor/Komisia, už citovaný, bod 62). Takéto pravidlo sa uplatní aj vtedy, keď súd Únie preskúmava, či Komisia správne uplatnila oznámenia o spolupráci z roku 2002.

- 156 Hoci zásady, ktoré Všeobecný súd stanovil v bodoch 295 až 300 napadnutého rozsudku, nezodpovedajú tejto judikatúre, na účely zistenia, či porušil tieto zásady, treba ešte preskúmať spôsob, akým vykonal svoje preskúmanie v danej veci. Ako totiž uviedla generálna advokátka v bode 191 svojich návrhov, záleží na tom, aké kritériá Všeobecný súd skutočne uplatnil pri konkrétnom posúdení pridanej hodnoty spolupráce dotknutého podniku s Komisiou.
- 157 V bodoch 301 až 349 napadnutého rozsudku Všeobecný súd preskúmal dôkazy, ktoré predložili odvolateľky, aby zistil, či tieto dôkazy poskytovali značnú pridanú hodnotu v zmysle bodu 21 oznámenia o spolupráci z roku 2002.
- 158 Hoci sa v tomto preskúmaní nachádzali skutkové zistenia, ktoré neprináleží Súdnemu dvoru preskúmavať v rámci odvolania, treba konštatovať, že Všeobecný súd vykonal hĺbkové preskúmanie, v rámci ktorého sám posúdil dôkazy bez toho, aby sa odvolal na mieru voľnej úvahy Komisie, a svoje vlastné rozhodnutie podrobne odôvodnil.
- 159 Pokiaľ ide o výhrady voči bodom 309 a 312 až 319 napadnutého rozsudku, treba konštatovať, že tieto výhrady napádajú skutkové zistenia Všeobecného súdu, ktoré neprináleží Súdnemu dvoru v rámci odvolania preskúmavať. V každom prípade, zásada rovnosti zaobchádzania nebráni tomu, aby sa priaznivo zaobchádzalo len s podnikom, ktorý poskytne značne pridanú hodnotu v zmysle bodu 21 oznámenia o spolupráci z roku 2002, pretože toto ustanovenie sleduje legitímny cieľ.
- 160 Pokiaľ ide o výhradu voči bodom 350 až 361 napadnutého rozsudku, treba ju vzhľadom na dôvod predložený Komisiou a zopakovaný v bode 154 tohto rozsudku vyhlásiť za nedôvodnú.
- 161 Dvanásť odvolací dôvod je preto nedôvodný.

O trinástom odvolacom dôvode založenom na neprimeranej povahe pokút

Argumentácia účastníkov konania

- 162 Odvolateľky svojím trinástym odvolacím dôvodom napádajú body 365 až 372 napadnutého rozsudku, v ktorých Všeobecný súd zamietol desiaty žalobný dôvod predložený na prvom stupni. Tvrdia, že predpoklad, z ktorého vychádza Všeobecný súd, je nesprávny, pretože porušenia nemožno pripísať spoločnosti Schindler Holding. Navyše dospieť k záveru, že pokuta je primeraná, nemožno len na základe toho, že nepresahuje hornú hranicu 10 % obratu. Z článku 49 Charty vyplýva, že preskúmanie primeranosti pokuty predstavuje iný aspekt, ktorý treba preskúmať okrem overenia toho, či pokuta nepresahuje hornú hranicu 10 % obratu. V tejto súvislosti sa odvolávajú na už citovaný rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva Mamidakis v. Grécko, v ktorom daný súd považoval za neprimeranú pokutu v celkovej výške približne 8 miliónov eur.
- 163 Komisia tvrdí, že trinásť odvolací dôvod je nedôvodný.

Posúdenie Súdny dvorom

- 164 Z ustálenej judikatúry vyplýva, že pri rozhodovaní o právnych otázkach v rámci odvolania neprináleží Súdny dvor nahrádzať z dôvodov spravodlivosti svojím posúdením posúdenie Všeobecného súdu, ktorý v rámci svojej neobmedzenej súdnej právomoci rozhoduje o výške pokút uložených podnikom za porušenie práva Únie týmito podnikmi (rozsudok *Dansk Rørindustri a i./Komisia*, už citovaný, bod 245).
- 165 Konštatovať, že Všeobecný súd sa dopustil nesprávneho právneho posúdenia z dôvodu neprimeranej výšky pokuty, môže Súdny dvor len vtedy, ak dospeje k záveru, že výška sankcie je nielen neprimeraná, ale aj nadmerná, ba dokonca disproportčná (rozsudok z 22. novembra 2012, *E.ON Energie/Komisia*, C-89/11 P, bod 126).
- 166 V tomto prípade Všeobecný súd neobmedzil svoje preskúmanie na overenie toho, či výška pokút nepresiahla hornú hranicu 10 % obratu, ako je uvedené článku 23 ods. 2 druhom pododseku nariadenia č. 1/2003, ale v bodoch 368 až 370 napadnutého rozsudku sa zaoberal detailným preskúmaním primeranosti pokút.
- 167 Čo sa týka výhrad voči zohľadneniu obratu spoločnosti Schindler Holding, zakladajú sa na nesprávnom predpoklade týkajúceho sa zákonnosti použitia pojmu podnik, ako bolo uvedené v odpovedi na siedmy odvolací dôvod.
- 168 Pokiaľ ide o odkaz na už citovaný rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva *Mamidakis v. Grécko*, v rozsahu, v akom je relevantný vo veci hospodárskej súťaže týkajúcej sa obchodnej spoločnosti a jej dcérskych spoločností, a nie fyzickej osoby, treba zdôrazniť, ako uviedla generálna advokátka v bode 214 svojich návrhov, že skutočnosť, či s pokutou je spojené takéto neprimerané zaťaženie osoby, ktorej bola uložená, nemožno posudzovať len na základe jej nominálnej hodnoty. Jej neprimeranosť závisí v rozhodujúcej miere od schopnosti tejto osoby ju zaplatiť.
- 169 V tejto súvislosti treba zdôrazniť, že ak sú pokuty uložené podniku, ktorý predstavuje hospodársku jednotku a ktorý sa len formálne skladá z viacerých právnických osôb, schopnosť zaplatiť pokutu týchto osôb nemožno posudzovať individuálne. V tejto súvislosti Všeobecný súd v bode 370 napadnutého rozsudku správne konštatoval po prihliadnutí na závažnosť predmetných praktík, ako aj na veľkosť a hospodársku silu skupiny Schindler, že celková výška pokút uložených odvolateľkám predstavuje približne 2 % konsolidovaného obratu v roku 2005, čo nemožno považovať za neprimerané vzhľadom na veľkosť dotknutej skupiny.
- 170 Z týchto skutočností vyplýva, že trinásty odvolací dôvod nie je dôvodný.
- 171 Keďže žiadnemu z odvolacích dôvodov uvedených odvolateľkami sa nevyhovelo, odvolanie sa musí v celom rozsahu zamietnuť.

O trovách

- 172 Podľa článku 184 ods. 2 rokovacieho poriadku, ak odvolanie nie je dôvodné, Súdny dvor rozhodne aj o trovách konania.
- 173 Podľa článku 138 ods. 1 tohto rokovacieho poriadku, ktorý sa na odvolacie konanie vzťahuje v zmysle jeho článku 184 ods. 1, účastník konania, ktorý vo veci nemal úspech, je povinný nahradiť trovy konania, ak to bolo v tomto zmysle navrhnuté. Keďže odvolateľky nemali vo veci úspech a Komisia navrhla zaviazat' ich na náhradu trov konania, je opodstatnené rozhodnúť, že znášajú svoje vlastné

trovy konania a navyše zaviazať ich na náhradu trov konania Komisie. Keďže Rada nenavrhla zaviazať odvolateľky na náhradu trov konania, ale navrhla Súdnemu dvoru, aby v súvislosti s trovami rozhodol primerane, znáša svoje vlastné trovy konania.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (piata komora) rozhodol a vyhlásil:

- 1. Odvolanie sa zamieta.**
- 2. Schindler Holding Ltd, Schindler Management AG, Schindler SA, Schindler Sàrl, Schindler Liften BV a Schindler Deutschland Holding GmbH znášajú svoje vlastné trovy konania a sú povinné nahradiť trovy konania, ktoré vznikli Európskej komisii.**
- 3. Rada Európskej únie znáša svoje vlastné trovy konania.**

Podpisy